

EL POU DE LA GALLINA

Núm. 405

elpou.cat | 4,50€ | febrer 2024

REVISTA MANRESANA
D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

SOBRERROCA FA MIL ANYS QUE BATEGA

+
L'entrevista a
Clara Fons,
sociòloga de la
religió

11 de febrer
Dia Internacional
de les Dones i les Nenes
en la Ciència

Fem ciència des del néixer

La mirada curiosa i reflexiva cap
als fenòmens que ens envolten
forma part de la nostra essència
com a persones.

Som una institució compromesa amb
l'acostament de la ciència als infants,
en la promoció de models STEM entre
les nenes, en la recerca i la transferència
en l'àmbit de l'educació científica
inclusiva, en la formació de mestres
i d'educadores enfocades a la ciència i
l'experimentació en les primeres edats.

Els dissabtes,
vine al Lab 0-6
en família

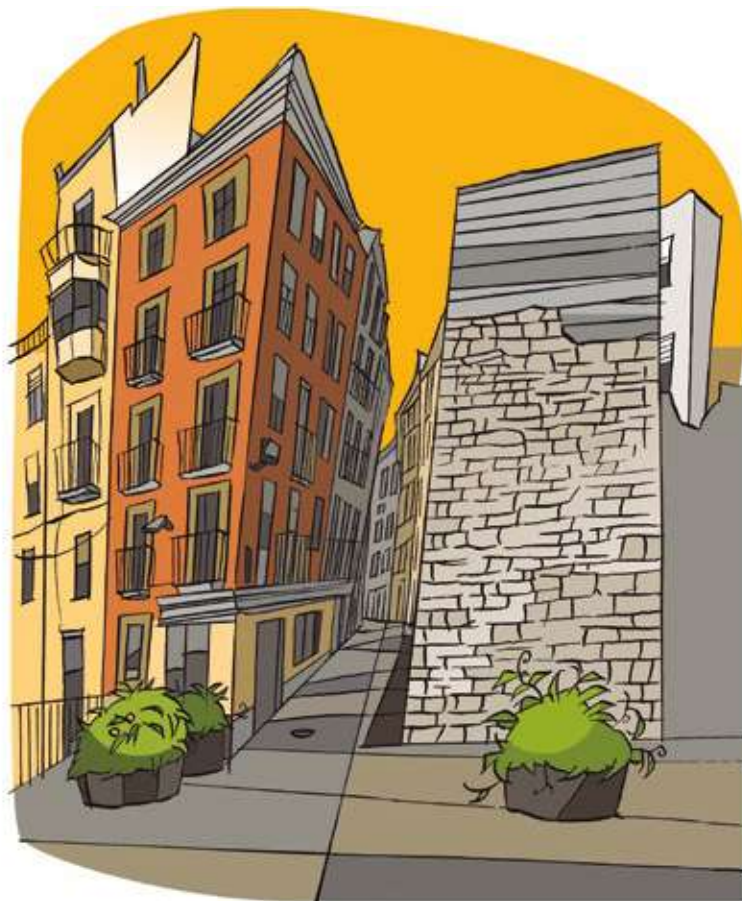
Comparteix amb els
teus infants un entorn
d'experimentació
i descoberta
científica.

UMANRESA | Educació

Lab 0,6

Upetita

ADN manresà

A causa de la marginalitat i les principals problemàtiques socioeconòmiques del sector, el carrer de Sobrerroca avui és en decadència. El carrer més senyorial de la ciutat, que connecta els fonaments de l'antiga ciutat emmurallada amb la plaça Major, ha anat perdent pistonada, a mesura que els comerços tancaven o retancaven portes i els habitatges, sovint antigues estances de cases de prohoms, perdien inquilins propietaris, modernitat i comoditats. El vial és avui un *decorat* empolsinat del que, fa quatre o cinc dècades, era un anar i venir de persones i vehicles. El trànsit rodat hi circulava caòticament i els fluxos humans, els que veritablement donaven vitalitat i múscul monetari, hi feien confluïr treballadors de la Fàbrica Nova, veïns de l'extraradi o dels voltants de la Seu i l'estació, i passejants que rondaven pel triangle format pel carrer Nou, el del Born i el de Sant Miquel, on el temperi de la gent i el brunzit dels motors glatia des de primera hora del matí i fins ben entrat el vespre. Sobrerroca –com la resta de carrers de l'antic entramat medieval– fa mig segle era l'indiscutible rovell de l'ou de Manresa.

Amb el centre neuràlgic desplaçat cap al nord, dècades més tard, malgrat que els cotxes encara hi transiten, el flux de vianants del carrer ha anat minvant i l'activitat comercial i ciutadana es limita a la que projecten uns quants comerços que hi resisteixen, i entitats que –com el **Pou**– han decidit obrir portes a peu de carrer i atorgar cert llustre al patrimoni arquitectònic i històric que atresora. A banda de la torre de l'antic portal, el carrer té un bon nombre de cellers, tines i pous, construïts sobre i sota la roca en el període medieval. Sobrerroca, a més, va ser el *bulevard* medul·lar escollit per obrir la primera oficina de la Caixa d'Estalvis de Manresa o la primera escola de música. El vial és una mina de vestigis de caràcter històric i les dependències d'algunes finques l'escenari dels primers passos de diversos personatges il·lustres, com testimonien diferents plaques commemoratives a banda i banda del carrer. Tot i haver perdut importància entre les manresanes i manresans del segle XXI, el de Sobrerroca és un entorn curull d'història i anecdotari en clau ciutadana, on de ben segur que hi recolliríem bona part de l'ADN manresà.

Taula rodona sobre els arbres de Manresa

El dia 3 de gener es va fer una nova taula rodona, dins del cicle *Temes del Pou*, a la Sala d'Actes del Casino, sobre *Arbres de Manresa*, amb una conversa entre Ramon Fontdevila i el biòleg Jordi Badia Guitart, amb la intervenció d'alguns dels autors dels textos. Durant l'acte es va presentar la revista **EL Pou de la gallina** de gener, que feia un recorregut per les diferents espècies d'arbres que hi ha al nucli urbà de la ciutat, acompanyat de textos de Jordi Badia, Josep Camprubí, Pol Cases, Yolanda Esteve, Pol Huguet, Antoni Llobet, Zulima Martínez, Josep Morral, Josep Tomàs Cabot i Ariadna Torres.

Gubianas, premiat a Vitòria

L'Ajuntament de Vitòria va escollir la proposta *Kolorea itzuli da*, de Jaume Gubianas, col·laborador de la nostra revista, com a guanyadora del concurs de cartells per anunciar el Carnaval 2024. En la proposta de Gubianas la il·lustració hi té un paper fonamental, després d'un pacient treball de documentació, on planteja solucions des d'una visió personal i amb un estil definit, reiteradament premiat.

Capdevila presenta novel·la

Llorenç Capdevila, que col·labora cada mes en les pàgines de cultura de la revista, presenta el dia 16 de febrer, a les 19 h, a l'Espai Òmnium, la novel·la *Li deien Caracremada*, que gira al voltant de la figura de l'últim maqui català, Ramon Vila, assassinat per un grup de guàrdies civils l'estiu del 1963, prop de Castellnou de Bages.

Nova exposició de Noguero

En el marc de la BCNegra 2024, durant els mesos de febrer i març la Biblioteca Jaume Fuster de Barcelona acollirà l'exposició *Jocs de sèrie negra*. *Dels jocs com a relat a la literatura com a joc*, comissariada per Joaquim Noguero i que mostra els millors jocs del gènere negre, els més divertits i els que fan pensar més.

l'opinió del lector

El pou de glaç

El pou de glaç del terme de Manresa es troba a la serra de Montlleó, al paratge de l'obaga de l'Agneta, vora la riera de Rajadell. Molts manresans i manresanes hem fet l'excursió per la riera de Rajadell i ens hem acostat a veure'l. L'experiència resulta contradictòria. D'una banda tens el goig de trobar el pou, un element de patrimoni ben singular. D'altra banda et trobes que no es pot veure l'interior perquè per dalt, on hi ha l'obertura superior de la volta, no s'hi pot accedir i a més està ben tapat. Si vas cap a la banda nord, on hi ha l'obertura per entrar, et trobes que està tapada per un pilot de terra i rocs que t'impedeixen accedir dins del pou. Si tens una mica de valor espeleològic et pots arrossegar com un cuc i ficar-te pel forat estret que et permet entrar a dins. O sigui que l'interior del pou ni es pot veure ni s'hi pot accedir. Tot plegat és una llàstima perquè veure'l i entrar dins

seria una experiència molt interessant, de la qual podrien gaudir tots els visitants que ara es queden amb les ganes. Una experiència frustrant perquè albiures el pou i no el pots veure. Tenir-lo així és una vergonya perquè s'impedeix als visitants gaudir d'un element important del patrimoni de Manresa. Fa un temps vora el pou hi havia un escrit que deia: «Aquí hi ha el pou de glaç/Mira'l bé que no el veuràs/ni per dalt ni per detràs». La solució seria fàcil. Netejar la part de dalt de manera que es pugui veure l'interior i treure el pilot de terra i pedres que tapen l'entrada. Només cal que hi hagi ganes de tenir el pou en condicions per fer la visita i poder entrar-hi. L'Ajuntament, com a responsable del patrimoni, té la paraula perquè puguem gaudir-ne.

Jaume Serra i Carné

**SUBSCRIU-TE
AL POU**

Per només 45 euros enviarem la revista
cada mes a qualsevol lloc del món
elpou.cat

EL POU
DE LA
GALLINA

SUMARI 405

Febrer 2024

Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Ramon Fontdevila

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc García

Vocals: Joan Cals, Carles Claret,

Josep Maria Mata, Lluís Matamala,

Josep R. Mora, Montse Rosell, Jordi

Sardans, Teresa Torra i Joan Vilamala.

Redacció, administració, publicitat i subscripcions:

Carrer Sobrerroca, 24, baixos

08241 - Manresa

Telèfon: 93 872 50 18

www.elpou.cat

elpou@elpou.cat

Revista fundada el 1987

Membre de l'Associació
Catalana de la Premsa Comarcal
Premi Tasis Torrent 1991

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Jordi Estrada, Marta Jorge,

Josep M. Oliva, Alba Pararols, Marc Prat,

Ferran Sardans.

Disseny: Carles Claret i Marc Prat

Maquetació: Marc Prat

Portada: El carrer Sobrerroca des de la torre del Portal (foto: Enric Casas)

Fotografia: Jordi Alavedra, Enric Casas,

Joan Closas.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Maria Camp, Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Cebrian, Cercle Artístic de Manresa, Col·legi d'Enginyers Tècnics Industrials de Manresa, Laura Estrada, El Galliner, Josep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí, Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó, Quaderns de Taller, Eudald Tomasa, Erques Torres, Laura Vidal, Joan Vilamala, Joana Vilar, Lluís Virós.

Administració:

Joana Vilar

Expansió publicitària:

Publicitat Clarena

Urgell, 38. Tel. 93 872 43 86

Impressió:

INOM, SA. Era de l'Huguet, 7.

Tel. 93 878 41 20

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.

Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987

ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència

Les col·laboracions que apareixen signades a la revista no representen, necessàriament, l'opinió d'El Pou de la gallina

06 DE MES A MES

08 ÀLBUM DE VISITES IMMA MONSÓ, XAVIER BOSCH, EDUARD

MÀRQUEZ I ANDREU CLARET. Joan Closas i Llorenç Capdevila

09 600 PARAULES... PARADA OBLIGATÒRIA. Carles Claret

10 FAVETS...

SER ESPECIAL. Josep M. Oliva

EL PATRIMONI DE L'AIGUA. Jordi Sardans

11 ... I TREMENDES

ARRIBARÀ. Marta Jorge

LES NOSTRES VELLESES. M. Carme Carrió

12 TEMA DEL MES

SOBRERROCA BATEGA DES DE FA MIL ANYS

Jaume Puig. Fotografies d'Enric Casas

24 D'AQUÍ I D'ALLÀ HUSS GARCÉS. FINLÀNDIA. Alba Pararols

26 INNOVACIÓ I TECNOLOGIA LA SEGURETAT ALS ASCENSORS.

Josep M. Macià

28 SAPS QUÈ MENGES? PER A OCASIONS PUNTUALS. Marta Jorge

30 INDRETS LES FONTS DE LA RUCA. Josep Girabal i Josep M. Mata

31 NATURA URBANA MEDITERRÀNIA. Ignasi Cebrian

32 L'ENTREVISTA CLARA FONS. Jordi Sardans

37 ESPAI D'ART Sílvia Sagués

38 FILA CULTURAL 'LA REDUCCIÓ' I ALLÒ QUE TAL VEGADA

S'ESDEVINGUÉ. Jordi Estrada

40 LÈXIC A LA MANRESANA SOBRERROCA. Jaume Puig

41 CRÒNICA SOCIAL OBRES A LA BONAVISTA (1970). J. S.

42 PROPOSTES Joana Vilar, Joan Morros, Jordi Casas i Sergi Blanqué

43 PATRIMONI CIUTADÀ CASA PUIG I FONT. Lluís Virós

44 FANAL DE CUA

FINALISTES 2024. Llorenç Capdevila

LA GERMANA POBRA. Eudald Tomasa

45 EL CUL DEL POU

La Banda enceta l'any musical

1 de gener. Amb l'acompanyament en algunes peces d'alumnes de l'Escola Municipal de Dansa de Moià Somnis, la Banda Municipal de la Unió Musical del Bages fa el tradicional Concert de Cap d'Any al Kursaal.

Moren Alabern i Saló

4 de gener. L'enginyer Josep Alabern, director d'Aigües de Manresa durant quatre dècades, mor als 82 anys. Vint dies més tard, mor el traumatòleg Josep Maria Saló, als 77 anys.

La Cavalcada renovada mou polèmica

5 de gener. La Cavalcada de Reis, que s'encarrega a una direcció artística externa, estrena nou recorregut, des del Pont Vell, i uns reis més astròlegs i amb menys contingut religiós, amb una pluja que desllueix en part la desfilada, provoca polèmica i en el ple municipal posterior es rebutja la petició de Junts perquè el guió faci marxa enrere.

Es reinaugura el parc Vila Closes

11 de gener. El parc Vila Closes es reobre al públic sense les polèmiques *gàbies*, unes estructures d'acer que s'havien convertit en un maldecap per als veïns i l'Ajuntament. Els treballs, que han tingut un cost de 250.000 euros, també han servit per plantar arbres, millorar el mobiliari i instal·lar un nou enllumenat.

Comença l'enderroc de Pont Aeri

15 de gener. L'Ajuntament retira el paviment de l'aparcament de l'antiga discoteca Pont Aeri –anteriorment Kro-no's–, una actuació emmarcada en el projecte de renaturalització del sector de Can Poc Oli per recuperar la biodiversitat de la finca de sis hectàrees, de titularitat municipal.

Torrallardona, tercer al Dakar

19 de gener. El pilot manresà Moi Torrallardona torna al podi del Dakar, on acaba en tercera posició en la modalitat de camions, malgrat els problemes mecànics.

Revifen els talls de la C-55

20 de gener. La plataforma No Més Morts i la FAVM convoquen un nou tall de la carretera C-55, en record de l'última víctima mortal. Sis dies més tard, Junts a la Catalunya Central anuncia que proposarà mocions per reclamar el desdoblament.

El Kursaal fa rècord d'espectadors

22 de gener. Manresana d'Equipaments Escènics fa públic que l'any 2023 ha estat excepcional per al teatre Kursaal, ja que l'equipament ha assolit un total de 97.829 espectadors, la xifra més alta dels seus 17 anys de trajectòria, gràcies a l'acollida dels grans espectacles musicals.

fa 25 anys

Els oficis tradicionals resistien en un món canviant

El número de març de 1999 publicava el tema *Els artesans mantenen viva la història*, de Carles Claret i Lluís Cuberes. Hi parlaven artesans com Ricard Cucurella, ganiveter; Montserrat Lladó i el seu pare, Josep Maria, rellotgers; Luís i José Luís Cabañero, barbers de Sobrerroca –vegeu el tema central d'aquest mes– o el ceramista Gabriel Garriga. També amb l'enquadrador Jordi Martínez, l'artista Pere Roca, especialitzat en imatgeria religiosa, drapaires com Joana M. Tort o pagesos com Joan Tatjé. I amb Manuel Soterias, hereu d'una nissaga de terrissaires.

L'Avalot de les Favas tancava la festa de la Llum

El dia 28 de febrer, una representació de la història de la Séquia amb gegants, la Transéquia i l'Avalot de les Favas tancaven la festa de la Llum, organitzada aquell any pels Geganters de Manresa. El dia 4, més de cinc-cents professors de ciències naturals vinguts d'arreu dels Països Catalans havien debatut sobre el futur de l'ensenyament d'aquesta matèria. El dia 12, la Fura dels Baus acabava al Palau Firal els assajos de *La condenación de Fausto*, per al festival de Salzburg. I el dia 19, la Fundació Independència i Progrés organitzava una taula rodona amb dirigents nacionals dels principals partits catalans per parlar de la vigència de l'Estatut d'Autonomia, que la majoria considerava insuficient, tret del PP.

Presenten la Manresa capital de la sardana

23 de gener. Els representants de les entitats promotores presenten la trentena d'actes que es faran a Manresa com a capital de la sardana 2024, que començaran el divendres 16 de març, amb l'acte institucional i l'estrena de *La sardana de la capitalitat*, de Laia Giralt.

Els estudiants recorden l'Holocaust

26 de gener. Els instituts impulsors del Projecte Manresa-Mauthausen i l'Ajuntament organitzen un acte conjunt per sumar-se a la commemoració del Dia Internacional en Memòria de les Víctimes de l'Holocaust, en record de l'alliberament del camp d'extermini d'Auschwitz, i especialment de Neus Català.

FEDAC i Montserrat, premis Simeó Selga

28 de gener. En una gala al Kursaal, el Rotary Club lliura el Premi Simeó Selga als alumnes del cicle formatiu d'Integració Social de l'Escola Montserrat, de Sant Viceç de Castellet i la FEDAC Manresa.

La 67a Innocentada s'instal·la a Sobrerroca

28 de gener. Un total de 1.700 espectadors assisteixen a les sis funcions al Conservatori de Sobrerroca 13, la 67a In-

67a Innocentada (foto: Agrupació Cultural del Bages)

nocentada, sobre les peripècies d'una singular comunitat de veïns on un dels pisos és ocupat per una parella jove. La direcció és de Jordi Gener, amb guió de Carles Claret i Agustí Franch, i un cos de ball de vuit dansaires.

UVic-UCC celebra els deu anys

30 de gener. La Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya, creada el 30 de gener de 2014, comença la commemoració dels deu anys d'existència al Parlament de Catalunya, on una delegació formada per seixanta persones és rebuda en audiència per la presidenta, Anna Erra.

David Serrano rep el Premi Josep M. Planes

31 de gener. La sala d'actes del Casino acull el lliurament del Premi Josep Maria Planes d'investigació periodística a David Serrano, expert en literatura concentracionària, pel llibre *Jedwabne. Una història universal*.

Jordi Sardans

David Serrano

L'investigador i professor de Comunicació de la Universitat Ramon Llull, David Serrano Blanquer, ha guanyat l'onzè Premi Josep Maria Planes d'investigació periodística, per l'obra *Jedwabne. Una història universal*, que denuncia els sistemes totalitaris, i també les actituds de bona part de la població que s'inhibeix de les seves responsabilitats. El també professor de la mateixa universitat, el manresà Joaquim Noguero, signa l'epíleg del llibre. El guardó convocat per la demarcació de la Catalunya Central del Col·legi de Periodistes de Catalunya va ser lliurat al Casino de Manresa el passat 31 de gener. Expert en literatura concentracionària va fer una esplèndida tesi doctoral sobre l'escriptor Amat-Piniella, publicada en el llibre *L'holocaust i Joaquim Amat-Piniella*, Premi Recerca de la Institució de les Lletres Catalanes. De la maleta de l'escriptor, Serrano va recopilar l'obra poètica dels 71 poemes de *Les llunyanies*, publicats per l'Albí l'any 1999.

Amunt...

Multinacional ICL

És del tot contradictori que l'administració vagi en contra dels interessos dels pagesos del regadiu de Manresa i sobretot dels de la comarca, com va fer l'estiu passat, suposadament per pal·liar els efectes de la sequera. Ara que es torna a amenaçar als ciutadans amb restriccions d'aigua per emergència climàtica i una sequera persistent, no és ètic que l'Agència Catalana de l'Aigua permeti l'ús industrial d'un 80% de l'aigua tractada a la depuradora de Manresa per una multinacional israeliana, un estat genocida. No té ni cap ni peus que la Generalitat mantingui des de fa anys privilegis cap a l'empresa ICL, quan l'advocat Sebastià Estradé i el biòleg Jordi Badia han demostrat a bastament les irregularitats i els perjudicis que l'empresa ha causat al Bages. Ha estat reiteradament sancionada i condemnada per la contaminació aquífera amb els runams salins de Sallent i Súria i pels diferents impactes ambientals derivats de la seva activitat minera. Cal dignitat.

... i avall

Finalistes amb banda sonora

Fotografia de Joan Closas

Text de Llorenç Capdevila

El 17 de gener, Imma Monsó, Andreu Claret, Xavier Bosch i Eduard Màrquez van presentar les seves obres, finalistes al 24è Premi Joaquim Amat-Piniella. Al marge de la temàtica històrica i social que han de tenir per optar al premi, i al marge també dels indiscutibles mèrits literaris amb què compten, les quatre obres estan carregades de música. Són quatre novel·les amb banda sonora.

Així, entre les pàgines de *París érem nosaltres* (Columna), d'Andreu Claret, van sonant els acords de les composicions de Pau Casals, que també apareix com a personatge, perquè és amic del protagonista (que no és altre que el pare de l'autor). La figura de Casals va exercir, de ben segur, una influència enorme en la família Claret, fins al punt que dos germans de l'autor, Gerard i Lluís, s'han dedicat professionalment a tocar el violoncel.

Si les notes del violoncel sonen a *París érem nosaltres*, a la novel·la de Xavier Bosch, *32 de març* (Univers), se sent com s'ona l'oboè, instrument que toquen dos dels protagonistes (la Margaux i el Damien) i gràcies al qual entren en contacte i s'enamoren. Per la banda sonora (que podem trobar

a Spotify en forma de llista de reproducció) s'hi passen obres de Rimsky-Korsakov, Debussy, Txaikovsky, l'ànec de *Pere i el llop* de Prokófiev, Schubert... però també Louis Armstrong, Ella Fitzgerald o Carla Bruni.

A *1969* (L'altra), d'Eduard Màrquez, hi sona música de la més moderna que es produïa a Barcelona l'any que dona títol a la novel·la. La veu d'un testimoni, que ben bé podria ser Pau Riba, hi explica com es va gestar un dels discos més influents de la història de la música moderna en català: *Dioptria* (1970); i un altre testimoni, que ben bé podria tractar-se de Jordi Batiste, parla de la formació del grup Màquina!, una de les primeres bandes de rock progressiu a casa nostra.

Finalment, a *La mestra i la bèstia* (Anagrama), d'Imma Monsó, la música també hi és protagonista. Un dels personatges, per exemple, se suposa que va assistir al naixement de *Chega de Saudade*, una joia de l'aeshores incipient bossa nova, composta per Antonio Carlos Jobim, amb lletra de Vinicius de Moraes i popularitzada per João Gilberto. I, a banda d'aquesta música brasilera, també s'hi sent el jazz de Duke Ellington o alguns temes clàssics de Schubert i Strauss. El diàleg entre disciplines artístiques és sempre un estímul per al lector/oient/espectador.

Carles Claret

Parada obligatòria

A la sala d'espera B del CSAM, un edifici funcional amb vistes al convent de Santa Clara, els tres pacients de psiquiatria ens escutem de reüll, encuriósits, una mica culpables. Llevat dels hipocondríacs més empedreïts, em sembla que a ningú li fan gaire gràcia les esperes en consultes mèdiques sigui quin sigui el diagnòstic. Coincidir amb altres persones que –suposem bé– també venen a fer-se mirar el terrat i sortir amb el *combo* de psicofàrmacs tan ben afinat com es pugui no consola. I això que la depressió –si deixem al marge altres quadres i diagnòstics psiquiàtrics– és un mal de molts. De molts més dels que ens pensem. Segons les estadístiques, una de cada cinc persones al món en patirà una durant la vida. Si t'ha tocat el rebre, el teu tren ha entrat en via morta. Condemnat a fer parada obligatòria i, donats uns símptomes de manual, trobar les causes de l'anhedonia; el descoratjament, l'estat d'ànim, que xutes com una pilota desinflada; el nus a la gola previ a les llàgrimes desconsolades i l'angle mort que fa impossible veure la llum al final del túnel. T'asseguren que hi ha un dia que el comboi amb la locomotora i els vagons ben alineats torna a encarrilar-se a la via, però, durant (moltes) setmanes no visualitzes la maniobra amb canvi d'agulla que et reencamini cap a la normalitat.

Els mons paral·lels de la psiquiatria i la psicologia han canviat molt. Molt més el segon, en el qual, fora de l'àmbit clínic, han aparegut un enfilall in comptable d'entrenadors de l'ànima que, amb un altre *combo* –aquest no és de pastilles–, refonen en forma de rondalla un reguitzell de preceptes i principis extrets des de la filosofia oriental a la clàssica, passant per la saviesa popular, el *coaching*, la mentoria o els vestigis més insòlits de les ciències socials. Tant se cita Buda o Confuci com Sèneca, principis keynesians o anecdotari edulcorat de Steve Jobs. Mentre espero

la prescripció psiquiàtrica, penso que, de fet, la mateixa psicologia també forma part de les *armes* del xaman de la modernitat. Això sí, embolcallada de manera que l'analfabet emocional pugui tastar l'elixir més saborós i evolucioni favorablement de talòs que s'esgarrinxa fora la seva zona de confort a alumne avantatjat de primer curs d'emprenedoria, encara que necessiti millorar la seva empatia d'escarràs. La neurociència ja ha evolucionat ja, però la planura del cervell que queda per apamar és tan basta com l'estupidesa humana. Entre tanta recerca de l'autenticitat i els valors motrius dels nostres iguals, però, els xamans encara no han aconseguit trobar una solució del mal tan estès de la melancolia, el germen que parasita el cervell i hi fa aflorar la depressió entre microcircuitos d'electricitat i neurotransmissors que col·lideixen dibuixant guspies com si fossin pedres fogueres cantelludes.

L'assertivitat, sobre la qual han corregut rius de tinta, sembla la solució, però expressar els nostres desitjos, opinions i sentiments de manera honesta i directa entre l'agressivitat i la tebior, costa una barbaritat. Com dir que no sense sentir-nos culpables, defensar els nostres drets sense ser ofensius o expressar opinions sense por que ens perjudiquin. Amb una depressió a la gepa, com em confirma el doctor, queda poc temps per llepar-se les ferides. Entre tant individualisme, personalització i contingut *premium* impera la no reflexió, la immediatesa impacient i les respostes llistades tan ràpid al Google com les d'un gos de Pavlov dopat amb amfetamines. La parada obligatòria és ineludible. Esdevé el refugi dolorós de qui ha perdut la carta de navegar i està assegut a la taula de joc amb vuits i nous i cartes que no lliguen. Toca esperar i, a estones, desesperar-se. Confiar que, per una banda, la farmacologia obri la seva màgia i, per l'altra, aprenguem a desaprendre conductes i costums que ens impedeixen tirar endavant sense quedar-nos (un altre cop) fora de joc.

*T'asseguren
que hi ha un dia
que el comboi torna
a encarrilar-se,
però durant moltes
setmanes no visualitzes
la maniobra*

Josep M. Oliva

Ser especial

Durant molts anys vaig creure que allò que movia el món eren els diners. Després vaig canviar de parer: el que movia el món en realitat era el sexe, vaig pensar. Però aviat vaig sostenir una altra teoria i em va semblar que allò que més desitjaven els homes era tenir poder. I aquell concepte tantes vegades citat de *l'eròtica del poder* em feia entendre que, amb el poder, el sexe ja hi anava implícit i els diners també.

No va ser fins no fa gaire que vaig replantejar-me aquella idea i vaig veure que hi havia encara una cosa sense la qual, per a una majoria, el poder no té gaire sentit. Una cosa que els era més desitjable que el poder mateix: el protagonisme. Al cap i a la fi el somni de moltes persones que anhelaven ser poderoses no es recrea en la fantasia de tenir capacitat de fer i desfer al seu caprici sinó en el fet de poder-ne fer ostentació. És més, juraria que són multitud les que renunciarien als diners, al sexe i a moltes altres coses a canvi de ser socialment reconegudes. Portat fins a l'extrem de la paròdia, aquell desfici que podem veure a les xarxes socials per aparentar una vida de ficció, és la prova definitiva d'aquella obsessió.

Això pensava fins no fa gaire, que era l'afany de reconeixement i de protagonisme allò que movia a moltes persones a fer el que fos per satisfer el seu desig. Però parlant-ne amb una amiga em va fer adonar que hi havia un altre graó superior en aquell desfici per obtenir consideració, i era la necessitat de *sentir-se especial*. Bravo! Ho va clavar! Sentir-se especial és la fixació de molta gent que, portant el seu narcisisme a l'extrem, no en tenen prou de ser els millors sinó que necessiten sentir-se diferents. Proclamen, pobrets, que se senten *invisibilitzats* per qualsevol motiu, buscant acaparar el focus ni que sigui per la via de la reivindicació. O ho intenten pel camí de l'extravagància, fent el que calgui. Reclamen la nostra atenció dient "ei, mireu-me, soc especial". Però no saben que *ser especial* no s'aconsegueix escarrassant-s'hi. Forma part d'una qualitat inaprehensible que poca gent té i que va més enllà del carisma. De persones especials de debò en conec molt poques. Elles ni ho saben que ho són, però jo sí, i les valoro molt.

Jordi Sardans

El patrimoni de l'aigua

El Centre d'Estudis del Bages va organitzar el darrer cap de setmana de gener les XII jornades de patrimoni, dedicades a la preservació dels molins a la Catalunya Central, a Can Font de la Serra. La conferència inaugural, a càrrec de Jaume Perarnau, director del Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya, va centrar la intervenció en els molins, els enginyers hidràulics i la cultura de l'aigua com a motor de desenvolupament social i econòmic al llarg dels segles. Va remarcar el seu valor patrimonial, com l'aigua condiciona la tecnologia dels enginyers per generar energia i el paper clau com a motor industrial del País. Les comunicacions van anar a càrrec de l'arqueòloga Mireia Vila, que va centrar la seva intervenció en el procés de construcció del molí de Pubill a Grevolosa (al segle XVII), al terme municipal de Castellfollit del Boix. Es tracta d'un molí fariner prop d'una riera, conegut des del 1450, com el mas Torre Alzina. Després vindrà Pere Muntaner i els propietaris actuals encara en són descendents, tot i que a finals del XVIII canvia el nom per mas Pubill, que arribarà a tenir més de 300 hectàrees. Es conserven perfectament el molí i la bassa. Lluís Virós, doctor en Història econòmica, va remarcar el declivi dels molins a les farineres i les fàbriques de riu. Esmentà la seva coexistència i va explicar que els molins no són rendibles econòmicament, ja que només s'utilitzen tres mesos l'any. Segons Virós, a Catalunya, hi ha més consum de blat del que es conrea i situa l'inici de les fàbriques de farina cap el 1860.

A Manresa, dels set molins existents, cinc passen a ser fàbriques cotoneres. A principis del segle XX hi apareixen les farineres hongareses. La historiadora Rosa Serra va fer esment dels molins en l'origen d'algunes colònies berguedanes, com la família Ametlla de Casserres, vinculada a Gironella, que donaran nom a les colònies Monegal i Merola. I també estarà relacionada amb el molí de la vila de Gironella, cal Metre i el de Puig-reig. El també historiador Albert Fàbrega va donar a conèixer els molins de sal al Cardener. David Ferré, doctor en història, va explicar l'evolució i la fi dels molins polvorers a Manresa i, per acabar, el periodista Salvador Redó va analitzar els conflictes entre els molins de l'Abat i del Riusec, a Monistrol de Montserrat.

Marta Jorge

Arribarà

A banda de moments clau a la vida pels quals tots hem de passar inexorablement, certes professions també tenen fets més o menys crucials. Avui en comparteixo un pel qual passaré aviat, de manera programada i, sobretot, voluntària. Hi ha dos moments professionals que tinc ben assenyalats a la meua carpeta mental de l'*Arribarà*. Un és el dia que, per l'inevitable pas dels anys, l'especialista dels ulls sap que haurà de passar pel quiròfan per operar-se, com a mínim, de cataractes. Acostumem a ser pitjors pacients que metges, segurament perquè som conscients de tots els problemes que poden arribar a passar en qualsevol intervenció, tot i que no acostumin a passar. Sense anar més lluny, alguns companys m'han confessat que, arribat el moment, s'operarien ells mateixos si poguessin. El rus Leònid Rógozov ja ho va fer per evitar morir després de diagnosticar-se d'una apendicitis.

El segon punt que considero clau és el dia que els teus pares són els pacients. I d'aquí pocs dies hauré d'assumir aquesta responsabilitat. El meu pare també es fa gran i, com moltes persones, té cataractes. Hi deu haver qui consideri la situació intranscendent. Fins i tot donaria per obrir un debat ètic. De fet, conec professionals que van cedir aquesta responsabilitat a un tercer perquè no s'hi veien amb cor. Jo, senzillament, sé que és el mínim que puc fer i que ho haig de fer i ho faré com ho faig sempre, tot i que no puc negar que és diferent. Per molts motius. Si he arribat on soc avui és gràcies a ells. El meu pare es va trencar literalment l'esquena perquè el meu germà i jo poguéssim estudiar i tenir el futur menys incert possible. És cert que l'esforç i inversió d'hores d'estudi per part meua també van ser clau per permetre que fos una realitat, però el mínim que en aquest cas puc fer com a filla és intentar en la mesura que sigui possible que ell pugui tornar a veure. I, independentment del resultat, ells confien que ningú millor que jo per fer-ho. Dit això, quan es publiqui aquesta columna ja haurà passat. Si he aconseguit que el meu pare recuperi la visió perduda per poder llegir aquestes línies amb nitidesa serà, a banda d'una gran satisfacció, retornar part del deute impagable que sempre tindrà amb ells. Fins llavors, la carpeta quedarà oberta fins al proper *Arribarà*.

M. Carme Carrió

Les nostres velleses

Envellir és tot un aprenentatge que ningú ens ha ensenyat. Gairebé mai se'n parla, i quan se'n parla es fa de manera poc agraïda i moltes vegades amb menyspreu. Per això, en aquest primer escrit per a l'espai al qual he estat convidada pel Pou a participar, he pensat que era saludable per a tots nosaltres parlar de la nostra vellesa.

Soc una dona que el mes de maig del 2023 vaig fer 75 anys. Ho vaig celebrar molt, perquè poder arribar a viure aquests anys amb un estat òptim de salut i de benestar personal és tot un regal que la vida ens dona.

Mireu, durant el temps que va durar la pandèmia moltes dones vam decidir deixar de tenyir-nos els cabells com un fet de rebel·lia personal i col·lectiva, i com a primer pas per no estar subjectes als paràmetres de bellesa establerts des de fa molts i molts anys per un mon masculí dominant sobre com han d'arreglar-se les dones per estar acceptables en un món irreal i limitant la llibertat personal.

Quan vam ser petits, les famílies i les escoles ens ensenyaven com havíem de comportar-nos socialment per ser acceptats, després en créixer ens ensenyaven què havíem de fer en fer-nos grans, però quan hem estat grans, ningú no ens ha ensenyat a ser vells o velles en la societat actual.

I és perquè saber ser vells o velles és tot un aprenentatge social i cultural que les noves generacions que arribem a aquestes edats hem de reivindicar per viure amb dignitat, alegria i llibertat els molts anys que tenim encara per endavant, nosaltres, les Dones Grans hem començat de manera totalment intuïtiva «La Revolta de la Generació dels Cabells Blancs», que vol significar defensar la nostra dignitat i el nostre dret a participar en tots els aspectes de la vida pública, perquè en la nostra societat volem ser escoltats i escoltades, perquè tenim coses a dir i coses per aprendre! La doctora Becca Levy, en el seu llibre *Rompe los límites de la edad* (2023), ens parla de la importància de les creences socials i culturals que tenim les persones sobre l'edat. En les seves investigacions ha comprovat que les persones que superen aquests estereotips, viuen més anys.

Malgrat els canvis, el carrer de Sobrerroca continua bategant

És un dels vials més antics i ja el trobem documentat amb el mateix nom al segle XIII. Els testimonis del pas de sant Ignasi de Loiola hi són molt presents, hi han nascut personatges importants, sovint en cases benestants, amb tines i cellers que aprofitaven el desnivell del carrer.

La 67a Innocentada portava el nom de *Sobrerroca 13* i abordava el tema de l'ocupació. Ho feia en clau d'humor, però aquest és un dels problemes que pateix el carrer, juntament amb la crisi del comerç, a causa del desplaçament del centre cap a altres indrets de la ciutat.

Jaume Puig
Fotos: Enric Casas i arxiu

El nom està documentat ja al segle XIV i s'ha mantingut fins a l'actualitat, malgrat que durant la Dictadura de Primo de Ribera hi va haver un intent no reeixit de rebatejar-lo amb el nom del general. És el clar testimoni del passat geològic, com ens explica Josep Maria Mata-Perelló en el seu article. Aurora Carrera és copropietària de la casa on hi havia hagut la granja El Suís, al número 36, de costat amb la casa Oms i de Prat, i ens explica que el soterrani de casa seva es ficava en part a la casa veïna i donava la volta fins als Drets, on hi havia hagut el restaurant El Cellar. De fet, tots els baixos d'aquella banda són un laberint de soterranis i passadissos, alguns dels quals arribaven fins al carrer del Balç. I les cases del carrer Sobrerroca són també testimonis excepcionals d'una època en què la vida ciutadana girava a l'entorn d'aquell indret.

Aquest carrer havia estat l'artèria més important fins a l'enderrocament de les muralles i va ser el carrer comercial per excel·lència fins a principis del

segle XX. Encara ara hi podem trobar la barberia més antiga i uns quants comerços centenaris. Fins i tot l'escriptor i crític de cinema Manuel Quinto té una novel·la que en porta el nom: *Sobrerroca* (La Magrana, 1995).

Reivindicacions del comerç

El fotògraf Joaquim Vert, vicepresident de l'Associació de Comerciants de Sobrerroca, Plaça Major, Sant Miquel i Voltants, regenta la botiga del número 19 des del 1986, tot i que el negoci el va fundar el seu pare, Joan Vert, el 1932, al carrer Ginjoler. Vert ens explica que des de l'associació fan

Comerç i serveis,
però també un ric
patrimoni medieval
i molts racons amagats,
fan d'aquest carrer
un testimoni privilegiat
de la història de la ciutat

un seguiment de l'evolució de barri i treballen per mantenir i impulsar els comerços del sector, que s'han anat reduint progressivament, a causa del desplaçament de l'eix comercial cap a altres sectors. Des de l'any 1996, en què hi havia 35 botigues obertes al carrer (vegeu quadre adjunt), la xifra s'havia reduït a 25 l'any 2012 i l'any passat se'n mantenien en actiu 19, «tot i que de moment, aquest any hi ha hagut un saldo positiu d'un nou comerç», diu Vert.

Les causes del tancament dels establiments són diverses i alguna de les botigues històriques plegaran els propers anys, per falta de relleu generacional. Però una de les causes principals, a més de l'augment de les vendes online, és la del preu dels lloguers. «El negoci no dona per pagar els lloguers que es demanen». Algunes de les que havien obert darrerament (botiga de núvies) van haver de tancar al cap de pocs mesos. Vert es queixa que les traves hi continuïn sent i cita l'exemple de la possible obertura d'un cafè-teatre, «per al qual es demanen al promotor tres llicències diferents!».

Establiments comercials a Sobrerroca, l'any 1996, per ordre d'antiguitat

Barberia (1897), núm. 1	Novetats Victòria (1964), núm. 28
Farmàcia Trapé (1862), núm. 40	Desma Boutique (1972), núm. 29
Casa Puigbertran (1884), núm. 2	Banc BBV (1977), núm. 13
Decoració i engalanament (1900), n. 27	Gris Bar (1978), núm. 24
Tintoreria Gros (1902), núm. 10	Bugaderia Sauna (1978), núm. 30
Carnisseria Torras (1903), núm. 5	Loteria (1981), núm. 30
Cotilleria Magda (1904), núm. 4	Frankfurt El Pou (1985), núm. 17
Casa Garriga (1904), núm. 5	Fotografia Vert (1986), núm. 19
Xarcuteria del Bages (1919), núm. 25	Danefer (1989), núm. 28
Perruqueria Seller (1924), núm. 25	Or Sobrerroca (1989), núm. 30
Rellotgeria Lladó (1929), núm. 32	El Cafè del Gris (1992), núm. 24
Forn de pa Massana (1935), núm. 9	Shlecker (1992), núm. 25
Llibreria Sobrerroca (1939), núm. 16	Finques Bages (1993), núm. 10
Estanc núm. 3 (1940), núm. 38	Cotton Club (1994), núm. 1
La Lionesa (1942), núm. 38	Centre Ecològic Orbe (1994), núm. 11
Carnisseria Cavallí (1956), núm. 31	A Dues Mans (1996), núm. 8
Teixits Ferrer i Mora (1960), núm. 6	
Granja Canigó (1961), núm. 14	
Escola del Pentinat (1963), núm. 8	

Font: Josep Camprubi i Plans (Regió7)

Fa temps que des de l'associació reclamen a l'Ajuntament preus assequibles per a l'aparcament dels clients –concretament un pàrquing subterrani a la plaça del Mil·lenni– i la millora de la neteja, i la il·luminació. Vert explica que darrerament s'han adreçat al govern municipal per demanar ajudes directes per a la rehabilitació de pisos i botigues, que es continui treballant per millorar la seguretat de tot el sector, un aparcament públic a preus assequibles per a comerciants, clients i veïns que vulguin venir al barri, i l'arribada de transport públic a aquesta part del centre històric –acció promesa però no realitzada–, concretament un microbús. L'Ajuntament va fer el dia 31 de gener una prova amb un microbús elèctric per valorar la possible implantació al Centre Històric, arran del compromís aprovat en el Ple del passat mes de novembre per estudiar-ne la viabilitat, a través d'una proposició que va presentar Junts i que va obtenir el suport de tots els grups municipals excepte Vox.

Molts ja han plegat

Un dels molts establiments desapareguts és la Llibreria Sobrerroca, que va néixer el 1939 al número 16 del carrer i va tancar l'agost de 2008, després de la mort de Maria Sardans. El local va acollir posteriorment la Llibreria Marina, en memòria de la fundadora, i més tard hi van anar passant altres negocis fins que va quedar desocupat. Però el carrer ha acollit al llarg de la història molts altres establiments i serveis. L'oficina de Contribucions estava instal·lada al local on ara hi ha la rellotgeria Lladó i després va passar al xamfrà amb el passatge dels Amics. Al número 38 hi havia hagut fins fa ben poc l'Estanc 3, que va obrir l'any 1940, i també va tancar recentment l'administració de Loteria. Alguns es van traslladar, com ara la Tintoreria Gros, però d'altres han anat desapareixent. És el cas de les granges El Suís i Canigó (ara El Graner), la pastisseria La Lionesa, la carnisseria cavallí, situada en una casa que es va ensorrar, Or Sobrerroca, el forn Massana, Bolsos Victòria, la Drogueria Levi, l'Escola del Pentinat, Cloè, l'escape room El Misteri de la Llum o la Xarcuteria del Bages, entre d'altres.

L'antiga llibreria Sobrerroca al costat de la també desapareguda Drogas Levi (foto: arxiu)

Maurici Rosell, al balcó de casa seva (arxiu)

Relotgeria Lladó (arxiu F. Rubi)

Farmàcia Trapé (arxiu F. Rubi)

Un dels personatges més populars del carrer, ara ja jubilat, és Maurici Rosell, músic i comerciant, conegut com el *Maurici de les Olives*, que l'any 2005 va rebre d'aquesta revista el premi Oleguer Bisbal al *manresa més manresa*. Amb la seva dona, regentaven la Xarcuteria del Bages a la casa on va néixer, al número 5, i a la casa on viu ara, al número 25, però també a la parada del mercat de la plaça Major i en altres mercats del país. Fins fa poc «encara baixava a vendre a Barcelona», explica. Ell i el seu germà Joan van ser alumnes de la primera Escola de Música, situada al primer pis de la casa Herp, al número, 38, damunt de La Lionesa, que després va ser el Via Fora i actualment l'Espai Òmnium. Hi van estudiar deu anys, ell el violí i el seu germà la trompa. Després, el Maurici va tocar molts anys als salons de ball del Passeig, però també a la missa que el dia de Sant Ignasi es feia a cada any a la capella del carrer. Durant la pandèmia, sortia cada dia a les vuit del vespre al seu balcó per tocar el Cant dels Ocells i una peça de propina, com ara la Santa Espina.

Històrics que aguanten

La Farmàcia Trapé és l'establiment més antic del carrer i la segona farmàcia més antiga de la ciutat que es manté oberta. Josep Trapé Pujol va ser des del 1980 el titular d'aquesta farmàcia, situada en la confluència del carrer de Sobrerroca amb els Drets i a tocar del portal de la Muralla, fins que es va jubilar, l'any 2022. Des del 1944 ho havia estat el seu pare, Josep Trapé Cornet

i entremig, durant vuit anys, la va regentar Josep Balaguer. Ara se n'ha fet càrrec Eva Juan Salmerón. Fundada per Francesc Miralles Verdaguer cap a l'any 1860, havia ocupat gairebé tota la casa. En un dels pisos hi havia el laboratori, en l'altre hi vivia la família i en un altre a part s'hi feien magnèsies i altres preparats perquè generaven polseguera. En el soterrani hi havia hagut una fàbrica de gasoses i sifons.

La barberia que fa xamfrà entre el carrer Sobrerroca i el carrer del Cap del Rec va obrir el 1899 com a «Salón de peluquería de Francisco Vila», nom del fundador, però va ser reformada el 1910. Hi destaca el mobiliari interior, que conserva les cadires de la primera època, els miralls i les tres butaques de barber, anomenades popularment *americanes*. Actualment la porta Josep Cabañero, que va rellevar el seu pare, Luís Cabañero. Justament, fa tres mesos, Say Pérez, nascuda a Cuba, però manresana des del 1994, ha obert perruqueria pròpia al costat, al número 3, després de passar per l'Escola del Pentinat del mateix carrer i per altres perruqueries.

La botiga de regals Puigbertran, coneguda tradicionalment com a *cal plats i olles* i fundada el 1884, és regentada per Dolors Sixto Puigbertran, que explica que és la cinquena generació de la família, però reconeix que és un negoci amb difícil continuïtat, per falta de relleu i per la crisi que viu el comerç tradicional enfront de les vendes

online. Els seus rebesavis ja venien als mercats dels pobles, fins que es van instal·lar primer on posteriorment hi va haver l'Escola del Pentinat i després al local actual.

Antoni Garriga Giralt, que va succeir Antoni Garriga Prat, és la quarta generació de la casa Garriga, que va fundar Antoni Garriga Coll, l'any 1904 – ara fa 120 anys –, dedicada inicialment a la manyaneria i a la confecció de parallamps. Van començar al número 5, ara 5-7, i van anar ampliant el negoci cap a petites instal·lacions de llum. L'Antoni explica que el seu besavi era molt aficionat a la ràdio, se'n construïa i de fet va estar vinculat a les primeres emissions de Ràdio Manresa, a l'Ateneu. També van treballar en òptica i en el petit museu que té a la rebotiga, on guarda objectes de les diferents èpoques, ens mostra rètols d'Electro-òptica Garriga i també objectes curiosos com ara discos enregistrats a la casa. Han treballat en l'enllumenat públic de la ciutat i s'han anat adaptant a les innovacions d'una època molt canviant. El 1988 el negoci va passar a ser societat anònima.

Josep Ferrer i Angelina Mora, que havien obert primer a les Escodines, dotze anys abans, van fundar l'any 1960 la botiga de teixits Ferrer Mora. Les grans dimensions de l'espai, que a més té una altra planta subterrània amb arcades, ara utilitzada com a magatzem, permetien que hi hagués molts departaments i la filla dels fundadors,

Carme Ferrer Mora, que regenta actualment l'establiment, ens explica que havien arribat a tenir fins a vuit dependents. Crida l'atenció el taulell on es cobrava el gènere als clients. Quan li preguntem sobre el relleu generacional, la Carme ens diu que és incert, perquè els fills no sembla que s'hi vulguin pas dedicar, «però no se sap mai».

A la Rellotgeria Lladó tenen llicència industrial des del 28 de desembre de 1929, a nom de l'avi, Josep M. Lladó Vives, segons l'actual gerent de l'establiment, Montserrat Lladó Pla, que hi treballa des de fa més de 40 anys. L'avi ja tenia taller al costat al passatge dels Amics, on vivia. El pare de la Montserrat i fill del Josep Maria, era Josep M. Lladó Vilanova, que durant 74 va estar relacionat amb el negoci. Des de fa tres generacions, doncs, es dediquen a la reparació i venda de rellotges. La botiga actual la van inaugurar el 31 de juliol de 1944, quan Contribucions va passar al passatge dels Amics i els van traspasar el local. Pagaven lloguer a la família Jové de Barcelona i ara a una societat. L'aparador de la joieria mostra, des dels inicis, un conjunt de rellotges que marquen l'hora de diferents punts del món, encara que «és obsolet, perquè alguns països ja no existeixen», remarca la Montserrat. Ara ha baixat la feina, perquè el tema de la rellotgeria ha canviat molt: «Anem fent i esperem la jubilació», conclou la Montserrat.

Nous establiments

Fa vuit anys, Adam Majó, que llavors era comissionat per al Centre Històric de Manresa, demanava en un article d'opinió a *elpou.cat* que alguns baixos s'omplissin d'activitats no estrictament comercials: «Estaria molt bé que una de les entitats més manresanes i manresanistes de la ciutat, una associació que ha fet capçalera del seu lligam amb el carrer Sobrerroca, deixés caure una poteta i es mostrés als veïns i passejants des d'algun dels aparadors buits i que, parlant-ho bé, segur que els el deixarien en bones condicions. M'estic referint, ja ho heu endevinat, a la revista que teniu a les mans o a la pantalla i a la qual –ara que ja en soc una mica de la família– m'atrevei-

Barberia Cabañero (foto: Albert Vidal Aranès)

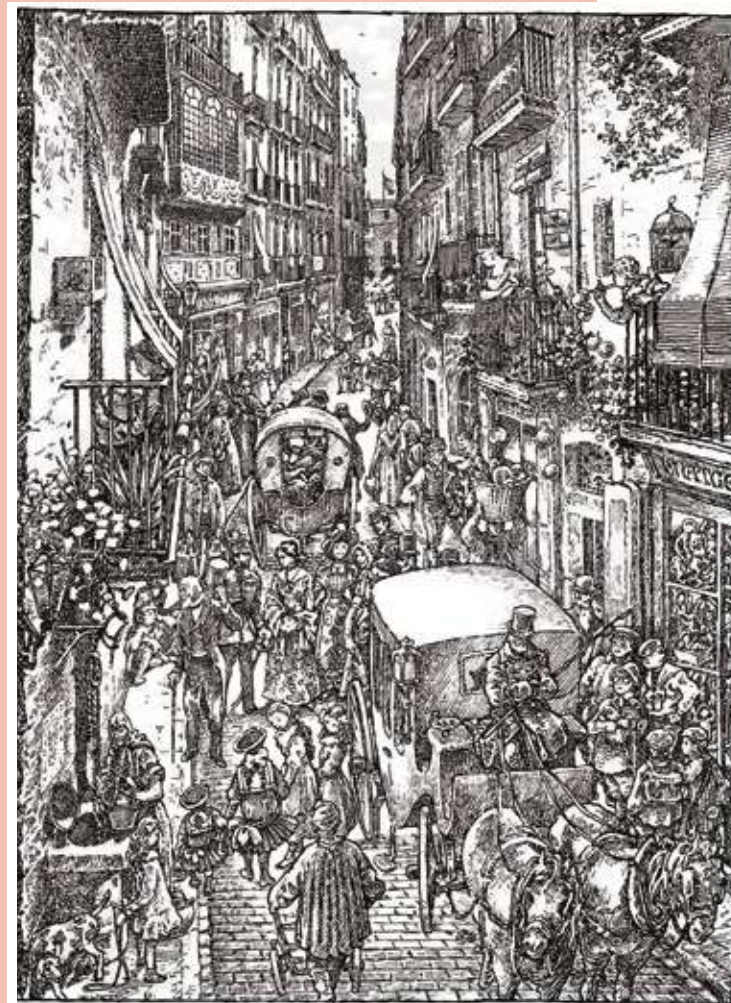
Inauguració de la redacció de la revista *El Pou de la gallina* (2022) i de l'Espai Òmnium (2016)

Un carrer amb mil anys d'història

Ha estat històricament un dels principals carrers de Manresa, un dels més nobles de la ciutat i un important eix comercial fins a finals del segle XX. El carrer és un dels més antics de la ciutat ja que es va crear a l'entorn del mercat medieval, cap al segle XI, i n'era el principal accés des dels camins de Berga i Vic, que entraven dins les muralles pel portal de Sobrerroca aixecat al segle XII. Aquest portal va ser des dels orígens de la ciutat fins a la segona meitat del XIX -quan es va enderrocar- el portal principal de la ciutat. Per això era el que s'obria primer i el que tancava més tard «al toc de la campana del lladre» i l'únic que quedava obert en temps de pandèmies.

El carrer ja està documentat l'any 1290 amb aquest nom, que es deu a la roca sobre la qual discorre, que forma una balcera sobre el torrent Mirabile (més tard de Sant Ignasi). Sembla que anteriorment també es coneixia un tram amb el nom de carrer Bosseria en relació al gremi de bossers (fabricants de bosses de cuir) que hi tenien els obradors. Però des del segle XIV i fins avui sempre s'ha conegut amb el nom de Sobrerroca amb algunes variacions ortogràfiques i és un dels pocs carrers de la ciutat que ha mantingut el nom durant molts segles, si bé cal dir que durant la Dictadura de Primo de Rivera alguns monàrquics de l'ajuntament van proposar posar el nom del dictador a aquest vial, que era dels més importants de la ciutat tot i que l'intent no va reeixir i es va posar el nom del dictador a un tram de la Muralla.

El fet que fos un dels carrers més centrals el van convertir al segle XIX en l'indret on les principals famílies burgeses manresanes van edificar els seus habitatges, que s'obriren les botigues més especialitzades com joieries, llibreries, farmàcies, entitats financeres com la Caixa d'Estalvis de Manresa i altres comerços i es convertí en l'espai de passeig i socialització. Per això quan la gent anava a passejar feia «el vol de ciutat» o l'anomenat «el passeig de ratlla a ratlla», que consistia a passejar des del portal de Sobrerroca pel

Dibuix de Joan Vilanova. Recreació del carrer de Sobrerroca amb el Pou de la Gallina a primer terme (font: Josep M. Gasol *Caja de Ahorros de Manresa* 1863-1973)

carrer del mateix nom, plaça Major, Sant Miquel, Plana de l'Om, Born i en arribar al portal de Sant Domènec fer una volta i tornar cap a Sobrerroca tot fent el recorregut invers.

Francesc Comas, historiador

xo a demanar un nou esforç de compromís ciutadà. Amb un localet petit n'hi hauria prou, amb un aparadoret amb les pàgines del darrer exemplar enganxades al vidre –com feien els diaris abans– i amb modestes exposicions temàtiques fariem el fet de sobres. Li podríem dir Espai Oleguer Bisbal». Doncs bé, el 2022 el seu desig es va fer realitat i la revista **El Pou de la gallina** va obrir redacció a la planta baixa del número 24 del carrer Sobrerroca.

L'any 2016, es va inaugurar la nova seu d'Òmnium a Manresa a l'antic Via Fora, situat al número 38 (Casa Herp). Amb el canvi, l'entitat pretenia millorar l'accessibilitat i disposar d'un espai adequat per a la realització d'activitats que fins llavors es feien en altres sales, com ara presentacions de llibres, xerrades o actuacions artístiques de petit format. El trasllat d'Òmnium al centre històric de Manresa també era un punt a favor a l'hora de decidir-se a canviar d'espai.

El mateix any, la PAHC obria l'Escola Popular de Manresa, *l'escoleta*, al número 12. És el quart dels nou edificis que la Plataforma d'Afectades per la Hipoteca i el Capitalisme del Bages ocupa a Manresa i l'any 2021 hi va haver un intent de desallotjament que finalment es va aturar. Hi passen setmanalment prop de vuitanta infants i joves, i es gestiona de manera assembleària. Expliquen que «els acompanyants treballen amb una perspectiva autogestionada, de suport mutu i gens assistencialista».

Recreació de la Manresa del segle XIV, als baixos del Museu de Manresa (foto: Enric Casas)

La torre del Portal de Sobrerroca havia quedat amagada dins dels edificis veïns. L'enderroc de les cases d'aquest sector l'any 1966 va permetre redescobrir la torre, que va ser restaurada l'any 2008 (fotos: ACBG i Enric Casas)

El patrimoni medieval

Com explicava Lluís Virós a la secció *Patrimoni ciutadà* d'aquesta revista, la torre del portal de Sobrerroca formava part del sistema defensiu de les muralles de Manresa i és, per tant, un dels pocs elements d'arquitectura militar que conserva la ciutat. El seu estil és l'arquitectura gòtica de defensa. De

tot el conjunt de torres defensives amb què comptaven les muralles de la ciutat, la torre de Sobrerroca és l'única que s'ha conservat dempeus fins als nostres dies. La torre es va construir al segle XII i formava part del segon circuit de muralles que tancaven la ciutat, però fou reforçada al voltant de 1370, juntament amb la resta de tor-

res i murs vells. Aquesta torre anava acompanyada d'una torre bessona, situada a l'altra banda del carrer, unides per una arcada a la part superior, amb la qual formava un portal que protegia l'entrada a la ciutat per aquest sector. Al 1464 s'hi documenta un pont llevadís que devia permetre el pas del fossat. De les seves portes sortia el

camí que des de Manresa anava fins a Vic. En arribar el segle XIX, la torre del portal de Sobrerroca havia quedat integrada dins dels habitatges que s'havien construït al voltant, i va ser redescoberta cap al 1970, quan es va enderrocar la casa que l'amagava. És un Bé Cultural d'Interès Nacional.

El Pou de la Gallina i la capella

El Pou de la Gallina és un espai patrimonial íntimament relacionat amb l'estada de sant Ignasi de Loiola a Manresa. L'indret és conegut per la llegenda del fet miraculós associat a l'acció del futur sant, que es va divulgar en època de la seva canonització. El miracle compta amb nombroses versions orals i escrites que mantenen una estructura comuna: Una jove manresana anomenada Agnès plorava desconsolada davant del famós pou. La mala sort havia fet que una gallina que duia, propietat de la seva terrible madrastra, s'escapés i saltés dins del pou, ofegant-se. La jove, desesperada per les terribles conseqüències que aquest fet podria provocar, va pregar desesperadament a Sant Ignasi que l'ajudés. Aquest, commogut pels plors de la noia, va fer pujar les aigües del pou a través de l'oració, traient-ne la gallina viva i evitant el possible càstig de la madrastra.

A principis del segle XVIII, amb l'objectiu de commemorar aquest fet, s'erigí una capella en un dels baixos del carrer de Sobrerroca. A dia d'avui, s'hi pot trobar un quadre que recorda aquest miracle.

Cellers i tines

Com s'explicava en el tema central d'abril de 2016 d'aquesta revista, elaborat per Ferran Sardans, si hi ha un carrer que destaca per la presència de tines és aquest. La majoria de les cases construïdes sobre el desnivell de la roca tenen tines o cellers que daten de l'època del carrer del Balç o que es van construir posteriorment. Corresponen a l'origen de les edificacions medievals del carrer, que per la banda de via de Sant Ignasi en aquella època era una zona rural i hi havia masies que feien servir els cellers per emmagatzemar els productes del camp. Ra-

(foto: Enric Casas)

Tina de la casa Herp (Enric Casas) i celler de la casa Oms i de Prat (arxiu)

Façana posterior de la casa Oms i de Prat (foto: Enric Casas)

mon Cornet, llicenciat en Belles Arts i estudiós del tema, ha documentat les dels números 18, 26, 28, 30 i 34. Al soterrani d'aquesta darrera, que va ser la casa natal de Manuel Oms i de Prat i és propietat de Lluís Armengol i M. Pilar Tripiana, hi ha un antic celler. Dues obertures al terra permeten veure dues tines de base quadrada, enrajolades. El Lluís i la M. Pilar expliquen que el 1914 les tines van quedar en de-

sús i van ser definitivament tancades i segellades. Durant la Guerra Civil van servir de refugi. Diuen que els bocois que encara hi guardaven van servir d'amagatall. Lluís Armengol, nascut al carrer de Sobrerroca, explicava a aquesta revista que «des de mig carrer fins a la plaça de l'ajuntament i sota l'asfalt està ple de cellers, tines i pous, com van quedar al descobert arran de les obres que s'hi van fer el 1982», la

majoria dels quals són actualment de propietat privada.

Segons la *Guia d'enoturisme del Pla de Bages*, de Lluís Tolosa i Clara Antúnez, el valor històric i patrimonial de les tines del carrer de Sobrerroca és únic, «ja que es troben en perfecte estat, netes de qualsevol residu i revestides de cairons vitrificats ben conservats. Podrien convertir-se en un recurs turístic important, però s'haurà de compaginar aquest interès patrimonial i turístic amb la propietat privada de les cases i els interessos dels comerços d'aquest carrer. La tina del número 18 és excepcional per les seves dimensions, i podria ser la tina de vi més gran del Bages, mentre que les dels números 26 i 28 s'han hagut de tapar per motius de seguretat».

Edificis singulars

A l'edifici situat al número 34, hi va néixer Manuel Oms i de Prat (1834-1907), fundador de la Caixa d'Estalvis de Manresa. Precisament per això, aquesta entitat d'estalvi hi va tenir la seva segona oficina, del 1870 al 1884 (la primera es va obrir a l'edifici on ara hi ha el cafè-restaurant El Graner). L'immoble va ser adquirit fa una trentena d'anys per la família Armengol-Tripiana, que en va impulsar la rehabilitació amb la voluntat de respectar-ne els continguts històrics. Són remarcables les pintures de Francesc Morell que es conserven al saló i també les àmplies vidrieres amb cristall bisellat que donen pas al lluminós menjador orientat a ponent. Als soterranis de la casa, hi trobem un celler medieval, que penetra sota el mateix carrer i que conserva tines d'oli i vi, i un gran pati posterior amb un molí d'oli d'uns 400 anys d'antiguitat.

La família Vallès va ser una nissaga destacada en la vida pública local durant el segle XIX i començaments del XX. Alguns representants il·lustres van ser Josep Vallès i Ferrer, alcalde de Manresa l'any 1865 i el seu fill, Manuel Ignasi Vallès i Pons, primer president de l'assemblea local de Creu Roja (1898). La casa havia tingut la façana a la travessia dels Drets i els Arcs de Santa Llúcia, i després s'hi accedí pel

Capella de la casa Vallès i, al soterrani, el restaurant La Santa Brasa (fotos: Enric Casas)

carrer Sobrerroca. Actualment un dels hereus de la família, Pere Aliet Vallès, manté en molt bon estat la planta noble, de prop de 400 metres quadrats, on es pot contemplar un magnífic saló de visites vuitcentista, que conserva la decoració intacta de l'època; el mobiliari, les cortines i els retrats de la família. En la part de la casa que dona als Arcs de Santa Llúcia, hi ha, semisoterrats, el bar musical Gris i el restaurant annex. La família Gutiérrez (Nico Gutiérrez pare i Nico Gutiérrez fill), que regenten altres establiments d'oci a la ciutat, van reobrir el bar fa tres anys i ara fa un any el restaurant contigu, amb el nom de La Santa Brasa.

Bulevard de manresans il·lustres

Des del segle XIV trobem registrats diferents personatges manresans amb el cognom Sobrerroca: l'any 1311 vivia a Manresa un Andreu de Sobrerroca i l'any 1345 era conseller de la ciutat

un Sobrerroca que residia en el mateix carrer. Però, com recollia Carles Claret en el tema central d'**El Pou de la gallina** de febrer de 2018, el carrer Sobrerroca es podria considerar un «bulevard de manresans il·lustres», fet comprovable observant les plaques commemoratives que hi trobem, moltes de les quals, per cert, necessitarien una restauració. Entre els personatges que hi van néixer, destaquen tres alcaldes.

Com ja hem esmentat abans, l'edifici situat al número 34 va veure néixer el patrici manresà Manuel Oms i de Prat (1834-1907), alcalde de Manresa durant dos períodes a finals del segle XIX (1874-1877 i 1884-1886) i fundador de la Caixa d'Estalvis de Manresa, entitat de la qual va ser administrador fins que va morir. D'altra banda, Josep Vallès i Ferrer, alcalde de Manresa entre el 1865 i 1867, i primer president de la Caixa de Manresa, va néixer a la

casa Vallès. I el seu fill, Manuel Ignasi Vallès i Pons, advocat, va ser regidor regionalista i primer president de l'assemblea local de Creu Roja (1898). I al número 25 trobem la placa que recorda Pere Armengou i Manso (Manresa 1854-1909) va ser alcalde de Manresa per la Lliga. Va ocupar els càrrecs de vicepresident de la Cambra de Comerç i Indústria de Manresa, president de la comissió de la policia local i primer tinent d'alcalde i finalment alcalde de la ciutat, del 1904 al 1909, en que va morir. Finalment, cal destacar l'escenògraf i pintor Josep Mestres Cabanes (1898-1990), que va néixer a la casa del davant de l'edifici que actualment allotja la seva fundació.

Fundació i escola de música

L'escenògraf i pintor Josep Mestres Cabanes (1898-1990) va néixer a la casa del davant de l'edifici que actualment allotja la fundació que porta el seu nom i que acull quadres, esce-

Teginat del sostre de l'antiga Escola de Música de la casa Herp (foto: Enric Casas)

nografies, llibres i objectes personals de l'artista, que va cedir a la Fundació la seva filla, Isabel Mestres Lanaspà, propietària de l'edifici. Actualment, per visitar-la, cal posar-se en contacte amb el Museu de Manresa.

L'edifici del número 38, on ara hi ha

l'Espai Òmnium, anys enrere el restaurant Via Fora! i més antigament la pastisseria La Lionesa, havia estat residència de la família Herp, nissaga benestant de la ciutat, un dels membres de la qual, l'advocat Josep Herp i Subirà, va ser regidor i tinent d'alcalde en diferents consistoris i va participar

en activitats benèfiques i culturals, a finals del segle XIX i començaments del XX. El primer pis, d'una superfície d'uns 230 metres quadrats, va ser restaurat pels actuals propietaris, la família González Maronas, que n'han conservat l'esplèndid teginat del sostre, don penjaven els antics llums de gas.

Detall del sostre de l'Escola de Música (E. Casas)

Relíquies

Al passadís central de la planta noble de la casa Vallès hi ha un altar-capella, on es deia missa en ocasió de les festes i celebracions familiars, amb un retaule dedicat a Sant Manuel, que prové de la torre que la família tenia als afores de la ciutat i custodia un reliquiari amb un fragment d'un dit de sant Ignasi de Loiola. En una de les habitacions es conserva també una Verge de l'Alba que es va col·locar a l'altar de la Seu quan la imatge original es va cremar. Al restaurant

Al restaurant de la Santa Brasa, entre d'altres curiositats, s'hi mostra un sarcòfag medieval (s. XIV) recuperat en els mateixos baixos de l'edifici, amb el text: «Ací jau Guillem, muller de Jaume, la qual donà vint sous per al seu aniversari. XIII de les calendes de març de l'any del Senyor MCCCXXII».

Les roques del carrer Sobrerroca

Manresa es troba a la zona de contacte d'interferència entre dos tipus de materials geològics, que són els mateixos que configuren quasi tota la comarca. Cap al Sud predominen els materials d'origen marí, de tonalitats grises-blavoses (com els que hi ha per Castellgalí i Sant Vicenç, però també a l'Estació i a les parts baixes de Manresa). Mentre que cap al Nord de la comarca predominen els materials continentals (fluvials i lacustres) de tonalitats vermelloses, rogenques (com els que hi ha a Artés o a Santpedor, però també a les parts altes de Manresa). Entremig dels uns i dels altres, hi ha uns nivells, que de vegades són marins i prop d'ells n'hi ha de continentals, amb canvis laterals i també verticals. Aquestes són les que el malaurat i desaparegut geòleg bagenc Baldomer Colldeforns va anomenar *capes de Calders*, però que no va poder publicar mai.

Tot això és el que passa a Manresa perquè hi ha materials marins, grisencs i hi ha materials continentals, i entre unes i altres, les *capes de Calders*, ja que a Manresa hi ha una síntesi de tota la comarca. Bé, doncs a Manresa hi ha freqüents paleocanals (llocs per on hi havia antics torrents, de fa milions d'anys). Aquí, per on passaven els torrents i torrentets, es van dipositar les graves i les sorres que transportaven aquests cursos d'aigua. Després, aquests materials es van endurir i cimentar, per transformar-se en una roca dura. Més tard, en erosionar-se els materials de les vores dels antics torrents i torrentets, per exemple per l'actual torrent de Sant Ignasi, van quedar com a testimoni del passat geològic, aquelles roques dures, testimoni d'altres torrents. Aquestes roques dures són les que hi ha a la base del carrer Sobrerroca. Precisament, aquesta *roca* és el testimoni d'antics torrents, de fa uns quants milions d'anys, potser vint o trenta, sempre menys que els materials que els envolten, marins o continentals, de les *capes de Calders*, que tenen uns 40 o 50 milions, poc més o menys.

Josep M. Mata-Perelló, geòleg

Molts veïns del barri recorden haver vist cues de gent per veure, a la planta noble de la casa del número 8-10, el cos momificat d'una Santa Clara Màrtir, coneguda popularment com *la santeta*, una noia de setze anys, que va morir apedregada, i que la família va portar en el segle XVII de les catacumbes de Roma com a relíquia. Els descendents van fer donació del cos, a finals del segle XX, a la basílica de la

Seu, on es guarda en una estança a sobre la capella dels Favets, al Claustre.

I a la casa Canyelles, un antic edifici senyorial de planta baixa i dos pisos d'alçada, situat al número 30, segons recullen la tradició manresana i els processos de canonització de sant Ignasi de Loiola, durant els primers mesos de la seva estada a Manresa el futur sant va passar algunes nits als baixos

PM POSTAL SCCL

SERVEIS POSTALS PER EMPRESES

pmpostalsccl@gmail.com

La *santeta* procedent de Sobrerroca, el claustre de la Seu (*Nació Manresa*). Al costat, rèliquia d'un fragment d'un dit de sant Ignasi a la casa Vallès (E. Casas)

Imatge de la Verge de l'Alba al capçal del llit a la casa Vallès. Al costat, sarcòfag medieval conservat al restaurant La Santa Brasa (fotos: Enric Casas)

d'aquesta casa, després d'allotjar-se a l'hospital de Santa Llúcia. Va ser-hi acollit per una de les seves seguidores manresanes més fidels, Miquela Canyelles. Segons tots els testimonis, el pelegrí dormia a l'espai comprès entre

la porta que donava al carrer, l'escala i el cel obert interior. Després de convidar-lo a menjar, el marit de Miquela Canyelles, que es dedicava al negoci de la llana, li va confeccionar un vestit nou, «fet de drap de burell, de manera

que el P. Ignasi deixà el sac vil i pudent que portava», segons versa el testimoni del prevere Francesc Picalqués recollit l'any 1606.

La novel·la 'Sobrerroca'

Introducció recitada 'a capella' i en pla fix per la Mundeta, botiguera de pesca salada

Mireu: jo, que he tingut parada a plaça davant de l'Ajuntament i ara fa anys que em passo les hores veient i escoltant la gent al taulell de la botiga del carrer Sobrerroca, conec molt bé la família Roca. Oh, i tant si la conec! Es creuen que el nom del carrer li han posat perquè ells hi viuen. Ai, collons! A veure si la gallina que Sant Ignasi va treure del pou s'havia escapat del seu corral! Rància aristocràcia

manresana, no et fot! Molt tibats, ells, com si fossin els amos de mig món, però la meua iaia, que al cel sia, una dona que era un veritable llibre d'història, m'ho va explicar tot. Ara van nets i polits, però a mi no m'enganyen gens ni mica!

Fragment introductori de la novel·la 'Sobrerroca', de Manuel Quinto (Magrana, 1995), reproduït a Manresa, ruta literària

TOT UN ANY D'INFORMACIÓ MANRESANA A LA BÚSTIA

Per només 4 euros al mes, la farem arribar
a Manresa o a qualsevol lloc del món!

Nom i cognoms _____
DNI _____ Correu electrònic _____
Adreça _____
Població _____ CP _____ Tel. _____
Subscripció a El Pou de la gallina per
un import de 4 euros per exemplar, que pagarà:
Titular _____
Caixa o banc _____
Codi IBAN _____

Us demano que siguin pagats els rebuts al meu nom que presentarà l'Associació Cultural **El Pou de la gallina**.

(signatura)

Retalla o fotocopia aquesta butlleta i fes-la arribar a la redacció d'El Pou de la gallina, al carrer Sobrerroca, 24, baixos. 08241 Manresa (Bages). També pots enviar-nos un correu electrònic a l'adreça elpou@elpou.cat

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA MONTSERRAT

SLC Manresa – SCC Bages · Passeig de Pere III, 68 Tel. 93 872 17 07
manresa@cpnl.cat www.facebook.com/SLCdeManresa

Els neologismes de l'any

Les llengües són un reflex de la societat que les parla i, com aquestes, són una entitat viva, en constant evolució i transformació. Necessitem mots que designin els moviments socials, els canvis culturals i les noves formes de comunicació. I què passa quan no tenim una paraula al nostre diccionari que faci aquesta funció? Doncs que cal crear-ne o incorporar-ne una de nova.

Això és un neologisme: una paraula "nova", creada amb els mecanismes de formació de paraules d'una llengua o manllevada d'una altra. El cas del català no és cap excepció: els parlants creem paraules per referir-nos a conceptes nous o n'adaptem d'existents (en el nostre diccionari o en el d'una altra llengua) constantment.

Com cada any, el desembre del 2023 l'Observatori de Neologia de la Universitat Pompeu Fabra i l'Institut d'Estudis Catalans, juntament amb el Termcat i 3Cat, van organitzar la desena campanya per triar el neologisme de l'any. Un cop tancat el procés participatiu, la paraula més votada en totes les franges d'edat va ser *viralitzar*, que el Termcat ja ha definit com "difondre continguts a través d'internet, especialment per mitjà de les xarxes socials, creant en poc temps un efecte propagador anàleg al d'un virus". La paraula *bot*, que fa referència a un assistent virtual, va quedar en segona posició. Podeu veure els neologismes dels darrers anys a El neologisme de l'any (UPF)

Un restaurant de cine al centre de Manresa!

a MiamiGastrobar
Troba més informació al nostre Instagram.

Muralla de Sant
Domènec, 1-3, Manresa

938 76 92 16

Menjar _____
Beure _____
Riure! _____

OBERT Els 7 dies
de la setmana

Alba Pararols

Huss Garcés

Finlàndia

«El meu primer projecte discogràfic es va vendre a 32 països diferents»

Arru del món em coneixen amb el sobrenom de *Le Clotêt Avec Garcés*, però el meu nom és Huss Garcés i vaig néixer a Manresa el 5 d'abril de l'any 1979. Fa cinc anys que visc en una ciutat als afores de Hèlsinki, a Finlàndia; tot i que establert en fa quatre, perquè durant el primer any anava i tornava de Catalunya amb regularitat. Aquí hi visc juntament amb la meua parella, que també és manresana. La música va ser el principal motiu pel qual vam decidir marxar i vam triar aquest país nòrdic perquè entre els anys 2014 i 2017 l'havia visitat per tocar en diferents festivals de música. Parlo set idiomes: català, castellà, finlandès, anglès, francès, italià i portuguès. Vaig començar a escoltar música clàssica quan tenia quatre anys. La meua mare cantava òpera al Liceu i anava a l'Orfeó de Gràcia, i la meua iaia tocava el piano. Per tant, es pot ben dir que la passió em ve per tradició familiar.

El meu primer disc com a *Le Clotêt Avec Garcés* es va vendre a 32 països diferents. Això va comportar que fos reconegut internacionalment i fes nombroses entrevistes als mitjans de comunicació més importants dels Estats Units, Europa i l'Amèrica Llatina. En aquest projecte discogràfic vaig registrar la marca Folkgrunge, on fusionava les arrels berbers amb l'època fosca de Seattle, i va ser el primer disc gravat amb el mòbil al món. El meu segon treball es coneix com a *Nightwalker* i la música que faig té una finalitat terapèutica. De fet, aquest és el meu millor premi, poder fer música que serveixi de medecina i pugui prevenir suïcidis, sobretot en el jovent. A més, també estic treballant en altres projectes paral·lels, com el *The Dirty Mudras*, juntament amb la meua parella, on fusionem la música *grunge* amb la del ballet clàssic. Ella és ballarina, música instrumental i treballa fent classe de ballet a la seva pròpia escola.

A Finlàndia tenen una cultura singular i no estan acostumats, com nosaltres, a la interacció humana, perquè no hi

ha l'hàbit de saludar el veí i desitjar-li que tingui un bon dia, per exemple. Una altra diferència amb Manresa és que els finlandesos no cuinen gaire perquè a les botigues i supermercats venen molt menjar preparat. Aquest aspecte és un dels que més trobo a faltar de Manresa perquè a mi m'agrada molt cuinar; l'altre és el sol, però t'hi acabes acostumant. És cert que amb la meua parella ens agradaria tornar, però de moment no entra en els nostres plans perquè aquí tenim la vida feta i estem molt agraïts a la gent de Finlàndia, que ens ha acollit amb els braços oberts.

Huss Garcés (Facebook: Le Clotêt Avec Garcés.
Instagram: Folk Grunge Music)

MERCAT MEDIEVAL DE MANRESA

Fira de l'AIxada

24 i 25 de febrer de 2024

Festa de la Llum

Més informació a aixada.cat

La seguretat als ascensors

Josep M. Macià Roldan, gerent i secretari tècnic del Col·legi d'Enginyers Graduats i Enginyers Tècnics Industrials a la Catalunya Central

Sovint quan entrem en un ascensor ens envaeix per uns segons un pensament inquietant. És segur? Quants pisos té aquest edifici? És millor pujar a peu? Però la seguretat dels ascensors, les seves revisions periòdiques i les inspeccions associades, com en molts altres àmbits de la seguretat industrial, estan sotmeses a una regulació estricta, estan definides de manera clara i són obligatòries i no negociables, sense excepcions.

Primerament cal destacar que tots els ascensors, en el moment de la fabricació, ja incorporen un marcatge CE de conformitat i una documentació acreditativa. Això assegura que compleixen les directives comunitàries aplicables i estableixen un estàndard elevat per garantir el control total. Una vegada instal·lats, només una empresa autoritzada pot dur a terme aquesta tasca. Cal legalitzar la posada en marxa mitjançant una documentació que certifica la correcta instal·lació, de conformitat amb la normativa vigent (Reglament o Reial Decret 88/2013 i la Instrucció Tècnica Complementària 01), i també les proves i comprovacions de seguretat inicials requerides.

Mantenir aquesta situació al llarg del temps i en l'ús continuat de l'ascensor és responsabilitat del titular o propietari. A través d'un contracte de manteniment obligatori, l'empresa conservadora revisarà mensualment l'estat de tota la maquinària, o cada sis setmanes en edificis de fins a sis plantes o ascensors d'edificis de concurrència pública de fins a quatre plantes. En cas d'habitatges unifamiliars o ascensors amb velocitat inferior als 0,15 metres/segon, la revisió es fa cada quatre mesos. A més, es obligatori que un Organisme de Control Autoritzat faci inspeccions periòdiques que corroborin el compliment de tot el que hem exposat,

amb diferents intervals específics segons el tipus d'edifici:

- Per a ascensors en edificis industrials i de concurrència pública: cada dos anys.
- Per a ascensors en edificis d'habitatges amb més de 4 plantes o 20 habitatges: cada quatre anys.
- Per a la resta d'edificis: cada sis anys.

Durant aquestes inspeccions, s'examinen els components mecànics, les portes, els mitjans utilitzats per mantenir l'ascensor suspès, la tracció, els frens mecànics, el paracaigudes, els amortidors i el dispositiu de trucada d'emergència, entre altres. Els resultats es classifiquen com a favorables o desfavorables. En cas de defectes lleus, han de resoldre's en un termini màxim de sis mesos; si són considerats desfavorables, l'ascensor es deixarà fora de servei fins que es resolguin les deficiències. Els usuaris podem identificar ràpidament l'estat de l'ascensor després de cada inspecció, ja que l'Organisme de Control Autoritzat col·loca un adhesiu o etiqueta a la cabina amb colors visibles: verd (favorable), groc (amb defectes per resoldre) i vermell (fora de servei). En conclusió, la seguretat dels ascensors es pot garantir si es compleix rigorosament la normativa establerta, que sol ser el més habitual en aquest àmbit.

Per a ocasions puntuals

Marta Jorge

Passat el començament de l'any, analitzarem un caprici molt conegut que durant les festes nadalenques acostuma a ser molt present, juntament amb els torrons. Tot i ser apreciat, una altra qüestió és que sigui nutricionalment interessant. Analitzem-ne l'etiqueta:

INGREDIENTS

Farina de blat, sucre glacé, mantega de porc, farina d'ametlla i antioxidant E-306.

INFORMACIÓ NUTRICIONAL (per 100g)

Valor energètic	2.177 kJ (521 kcal)
Greixos	26,3 g
dels quals: saturats	9,7 g
Carbohidrats	65,5 g
dels quals sucres	27,4 g
Proteïnes	5,6 g
Sal	0,09 g

L'etiqueta correspon a un polvorós clàssic d'ametlla, sense aromes afegits, un producte molt agradable per al paladar i poc saciant. No té gaires ingredients, però és sucre glacé amb una quantitat força elevada per cada 100 g de producte. Com indica la descripció de la informació nutricional, de cada 100 g de producte 27,4 g són de sucre, ja que l'ingredient principal és el blat. Es fabriquen amb mantega de porc perquè es tracta d'un greix que a temperatura ambient és sòlid i permet treballar molt bé una massa que, per definició, no és humida. Però no deixa de ser una font

de greix saturat, no precisament saludable. Hi ha opcions més saludables i casolanes de polvorons que substitueixen el greix d'origen porcí per oli d'oliva. Per acabar amb els ingredients, a banda de l'ametlla triturada en forma de farina, el producte inclou un antioxidant (E-306) que és una forma de vitamina E utilitzada només per evitar la degradació del producte i allargar-ne la vida útil. Els polvorons clàssics com el que presentem avui són un producte calòric i amb molt de sucre. En el marc d'una dieta equilibrada, no són una bona opció si desplacen altres aliments que nutricionalment aporten ingredients interessants i essencials. Per tant, menjar algun polvoró puntualment quan arriba Nadal no ha de suposar un problema en el context d'una dieta flexible si la resta de l'any és nutricionalment equilibrada. Però convé no deixar-los gaire a la vista per evitar consumir-los sense mesura. També cal recordar que és un producte que conté gluten.

RECORDA

Nadal o les ocasions especials són moments en què ens agrada compartir petits capricis culinaris no gaire saludables en família. Els polvorons són un aliment hipercalòric, poc saciant i nutricionalment poc interessant, del qual no s'ha d'abusar. Això vol dir que, encara que ens en quedem al rebost després de les festes, no és imprescindible acabar-los tant sí com no. Un Nadal no fa mal, però val més esperar l'any següent quan es tracta de *pecar* amb capricis que val més reservar per a ocasions puntuals.

Les fonts de la Ruca

Josep Girabal Guitart / Josep M. Mata-Perelló (Geoparc Mundial Unesco de la Catalunya Central)

A la dècada dels 50 hi ha haver al Bages una iniciativa pionera per envasar aigua per a la venda, a la finca de la Ruca, una casa de pagès, ara de colònies, de la vall de la riera de Malrubí, al peu d'una obaga rica en aigua per raons geològiques: a la part alta predomina la roca calcària, és permeable i té nombroses fractures per on penetra i circula l'aigua de pluja. Per sota abunden els nivells de pedra sorrenca, igualment molt fracturada, que permet el pas de l'aigua i en pot emmagatzemar, i a nivells més baixos predominen les margues impermeables que obliguen les aigües subterrànies a buscar una sortida. La lleugera inclinació dels estrats cap al nord encamina l'aigua en aquesta direcció. El propietari de la Ruca des de 1930 era Pere Grau, un industrial fariner que valorava molt la riquesa d'aigua de la finca i tenia molta cura de les fonts, com la de la Teula i la del Raig, que subministraven aigua a la casa. A la font Nova, de cota més alta, es recollia l'aigua de diverses fonts en un dipòsit cobert amb una terrassa, on s'hi va fer el 1935 una caseta per a la bomba que abastia d'aigua dos altres masos també propietat de Grau. Aquesta construcció es conserva força bé.

Cap a l'any 1950 va comprar la finca Alfons Fàbregas, per aprofitar econòmicament els recursos hídrics. El projecte era de venda d'aigua envasada amb la marca Aigua Vallrocar. Les obres es van fer cap a 1957-58 i incloïen noves fonts, un parell de mines d'aigua i sistemes de bombeig.

L'aigua captada era elevada a la masoveria anomenada caseta d'en Ponça, on es va muntar la planta envasadora; allà s'omplien a mà les garrafes de vidre de 8 litres i es precintaven; es venien principalment a Barcelona. El negoci va tenir una vida curta, un parell d'anys a l'entorn de 1959. Després es va iniciar la urbanització Urbisol en aquella obaga, però el projecte no va reeixir, ja que s'hi van construir molt poques cases. Sí que està actiu el restaurant Urbisol, obert el 1972, a l'emplaçament de l'antiga caseta d'en Ponça. Avui dia unes quantes de les fonts de la Ruca són il·localitzables o estan seques, i no tan sols per la manca de pluja; Fàbregas ja es va trobar que en fer una nova captació es va estroncar per sempre la font de la Teula. Ara, amb una explotació més gran dels aquífers, no és estrany que moltes fonts no ragin.

Nom del paratge: Obaga de la Ruca, urbanització i restaurant Urbisol. **Situació:** En terme d'Avinyó, molt a prop de Calders. Un camí rural asfaltat comença al restaurant Urbisol i baixa per l'obaga de la Ruca. A 500 m del restaurant, en un revolt pronunciat surt a la dreta un corriol que porta a la caseta de la Font Nova. Seguint la carretera, 750 m més avall també a la dreta veurem el gran dipòsit, al darrere hi ha les mines d'aigua i la font del Raig, a uns 400 m de la Ruca. **Procedència del nom:** No sabem l'origen del nom de la Ruca. Urbisol i Vallrocar són noms comercials. **Importància geològica:** La zona permet conèixer una mica d'història de l'aprofitament de recursos hídrics. **Materials geològics:** Calcàries d'origen coral·lí, gresos, margues i argiles. **Edat de la formació:** Els sediments es van dipositar en un medi marí a finals del període Eocè, fa a l'entorn de 38-40 Ma. **Curiositats:** Als anys cinquanta un frare afirmava que per allà passava una deu d'aigua molt abundosa que venia del Ripollès, concretament del Taga, i anava fins al Garraf. Algun hidrogeòleg ens ho pot explicar?

Mediterrània

Ignasi Cebrian

El clima ens lliga a la Terra

Si parlem del Mediterrani segurament ens cenyirem a allò que fa referència al mar Mediterrani. Aquesta paraula també ens indica un tipus de clima temperat, *agradable* per viure-hi, el clima mediterrani. Una de les característiques que té és que plou poc al llarg de l'any, aproximadament al voltant dels 400 mm i les temperatures tant a l'hivern com a l'estiu són més aviat suaus, no són extremes. Semblaria que és un clima només propi al de la nostra conca mediterrània. La sorpresa és quan veiem que en altres llocs de la Terra existeixen altres mediterrànies. La zona de Califòrnia, la part de l'oest d'Austràlia, Sud-Àfrica i també el Xile central. Altres mediterrànies que coincideixen amb el clima, però també tenen les seves característiques pròpies, segons la situació, n'hi ha de més àrides i n'hi ha de més humides. Totes són regions que es troben entre 30 i 45 graus de latitud nord i sud respecte l'equador.

El clima mediterrani està en una zona temperada, una zona entremig de les zones càlides i les zones fredes del planeta. Totes aquestes zones tenen algunes característiques semblants: pluges, temperatures, vegetació... i fins i

tot alguns aspectes culturals també condicionats pel clima, com per exemple el cultiu de la vinya, les oliveres i el blat. Són zones vitivinícoles, productores d'oli i de pa, el que se'n diu la trilogia mediterrània. Aquests aspectes són el vincle que ens lliga al nostre clima.

El nostre vincle climàtic, el que ens lliga a la Terra (mediterrània), és el que ens porta a la cultura del vi, de l'hort, de la dieta mediterrània, de l'oli d'oliva, de l'escassedat, del reciclatge. De vegades no en som conscients, en d'altres casos hem anat perdent el vincle i ens hem aculturitzat per agafar models que no tenen cap lligam amb la terra, com el model estatunidenc (*fast food*, cultura del cotxe, usar i llençar...), el model capitalista que no necessita ni vincles ni contextos. L'emergència climàtica també ens fa perdre el nostre clima de referència. Ara fins allò que creiem que no canviava, canviarà. Caldrà deixar d'imitar models desvinculats del clima i caldrà veure quins són els nous vincles que establim amb la terra. Quan parlem d'adaptar-nos a l'emergència climàtica volem dir tornar a establir vincles (pactes) amb la terra per així tornar a poder viure en lloc de sobreviure de manera inconscient.

CLARA FONS DUOCASTELLA

Jordi Sardans
Fotos: Joan Closas

Sociòloga, especialista en diversitat religiosa. Directora de la revista *Dialogal*. Fundadora de Lalè Educació i Editorial Lalè. Ha estat cap de programes de l'Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós i Interconviccional i membre del grup de recerca ISOR, del Centre d'Investigacions en Sociologia de la Religió de la Universitat Autònoma. Professora, conferenciant i autora de cinc llibres, el darrer dels quals a punt de ser publicat: *El sentit de tot plegat*.

«En societats patriarcals com la nostra l'experiència i la veu de les dones han quedat invisibilitzades»

Què en saps de la casa de pagès mil·lenària, on has crescut i on vius?

La primera notícia que tenim de casa, que primer es va dir Calmeits i que vol dir feixes petites en un lloc elevat, és de l'any 955. L'actual casa Biosca, situada dalt de la serra, ha anat passant de generació en generació amb els seus alts i baixos socials i econòmics de cada època. Quan era petita, sense voler, m'introdueixo en el món de la diversitat, una mica abans dels incendis de 1994 i 1998. Es va buscar

algú que ajudés a fer les feines del bosc i les pròpies d'una casa de pagès i va venir El Mefadel El Ouahabi, que és musulmà (li dèiem Fidel) i recordo que el vam anar a buscar amb el meu avi. Havia arribat a Catalunya procedent del món rural del Marroc. Va venir a viure a casa i es va integrar plenament a la vida familiar, sense saber ni una paraula de català ni castellà. Era estiu i fent de manobre ajudava a refer la teulada de la pallissa. Li oferíem menjar i aigua i el descartava perquè era l'època del ramadà i nosaltres en aquells moments

no ho sabíem. Fins que no ens vam anar entenent no en vam aprendre. Recordo que a taula es descalçava i feia rots, i no era habitual per nosaltres. Una taula on no hi faltava mai el porc, fet que tampoc era habitual per a ell. Així que vam haver d'anar trobant l'encaix. Uns anys més tard va venir el seu germà. Vam passar del desconeixement absolut a l'anar-nos entenent i a l'amistat. Tot i ser una casa de pagès d'una família catòlica i teòricament força tradicional, vaig conèixer i integrar la diversitat religiosa des de ben petita, a partir de

l'exemple de la família, sense voler i d'una manera molt natural.

Com recordes aquells dos incendis?

Als estius, els incendis ens condicionaven molt. Constantment miràvem per la finestra i sortíem per ensumar la possible pudor de fum. Vam créixer educant-nos en aquest perill. El de 1998 ens va afectar molt, ja que es va cremar l'avi i tot l'entorn de casa. Aquells dies el meu germà Lluís i jo érem de colònies a Queralbs, des d'on vèiem que queia cendra, però no se'ns va ni acudir que vingués del

Bages. Quan vaig visitar l'avi a la UCI no el vaig reconèixer perquè estava embenat i deformat. Quan va tornar a casa, s'estava recuperant de les cremades, dins d'un entorn que era completament negre, fins que el bosc va tornar a treure brots verds. La situació em va servir d'aprenentatge.

Diversitat religiosa

En l'etapa universitària vas viure al carrer del Cos de Manresa?

Sí. Vaig compartir pis. Tenia amics que en deien el *pis pastera*, per l'enorme diversitat que hi havia; testimonis

de Jehovà, ortodoxos i un evangèlic. Va ser una època molt bonica. En aquells anys també feia classes de català per a nousvinguts a la Creu Roja, dones musulmanes majoritàriament.

Quina és la teva relació amb la residència d'artistes Cal Gras?

A finals de l'any passat un dels projectes de Lalè va ser amb Cal Gras, unes jornades sobre art, espiritualitat i religions per practicar i desenvolupar què ens aporten les religions a través de l'art. En altres paraules, com l'art intenta transmetre l'intangibles.

Quina valoració fas del Cosmògraf?

El 2022 vaig moderar un diàleg a la Sala de la Plana de l'Om entre dones, per parlar sobre la religió i l'espiritualitat com a motor de transformació. Em va encantar. Ho vaig trobar una aposta molt valenta i encertada. Hi van participar Maria del Mar Albarjar, abadesa de Sant Benet de Montserrat, Laia de Ahumada i Jenabou Dembaga. Vam posar de manifest que en les societats patriarcals com la nostra, sovint l'experiència i la veu de les dones han quedat invisibilitzades i com, alhora, l'experiència espiritual ha estat sempre un motor de transformació. Parlar de religió no és fàcil perquè o és un tema tabú o generalment no crea simpaties. També remarcaria el debat que vam fer sobre Escola i religions, amb l'Agustí Lleyda, organitzat per la FUB. De posicions inicials molt diferents, vam anar trobant l'encaix. Jo defenso que cal parlar de cultura religiosa a l'escola, perquè històricament cultura i religió han estat sempre una mateixa cosa. I perquè molts nens venen a l'escola amb una motxilla familiar que inclou explícitament la religió. Si evitem parlar-ne o la menystenim, l'únic que aconseguim és crear més tibantor i analfabetisme.

Què vol dir ser sociòloga de trinxera?

És la manera que tinc de mirar-me el món, intento que sigui fet des de la base, no des de grans plantejaments intel·lectuals teòrics, sinó pràctics.

Com és que et vas especialitzar en diversitat religiosa?

Va ser com una carambola. Una de les assignatures de la carrera era Sociologia de la religió, on vaig tenir com a professor Joan Estruch, una excel·lent persona, un acadèmic poc academicista, que feia el que creia que havia de fer. M'agradava. En ser filla de Castelltallat venia d'un entorn diferent al dels meus companys. A l'examen de final de carrera, Estruch ens va fer tres preguntes teòriques, que vaig respondre intentant posar a la pràctica amb el meu dia a dia. Li va agradar molt la manera com ho vaig plantejar i em va oferir la possibilitat de treballar en el seu

grup de recerca, al Centre d'Investigacions en Sociologia de la Religió (ISOR). Així vaig començar.

Mapa religiós

Quines conclusions treus del mapa religiós de Catalunya?

Quan el vaig començar a fer, ara fa uns disset anys, feia el treball de camp pur i dur, partint de zero, buscant llocs de culte no catòlics pels carrers i polígons de Catalunya. A vegades anaves a parar en llocs de mala mort, amb la sensació d'haver estat en situacions massa arriscades, que ara que tinc el meu fill Aram no faria. Al principi, les comunitats mostraven una certa desconfiança, ja que ningú els havia preguntat mai com estaven i què feien, i eren molt prudents a l'hora de donar informacions. Amb els anys això ha anat canviant i ja no hi ha aquesta por justificada. Això denota un procés de normalització, tot i que encara hi ha feina per fer. A un altre nivell, és clar que hi ha hagut un creixement de la diversitat religiosa, més enllà de la que ja feia moltes dècades que era al país, tot i que sovint no es tingui en compte. Aquest augment de la diversitat va lligat fonamentalment a la immigració i, en menor grau, a les conversions cap a algunes tradicions, amb el budisme al capdavant.

Quina és la situació de Manresa?

A part dels llocs de culte catòlics, a Manresa es comptabilitzen divuit esglésies evangèliques, dos oratoris islàmics, una església ortodoxa romanesa, un centre budista i una església adventista. També hi ha testimonis de Jehovà (que actualment es reuneixen a Sant Joan) i una comunitat sufí, entre altres.

A la pràctica, et serveixen les dades del mapa religiós?

Sí, gràcies a haver elaborat aquest mapa, vaig tenir una mirada panoràmica de la situació religiosa del país i, alhora, vaig poder posar rostre i històries personals a aquesta diversitat. Això m'ajuda molt a empatitzar. Hem de ser conscients que a Catalunya som una excepció. Aquí, sovint es qüestiona la religió perquè

s'associa al catolicisme, entès com a església catòlica, i a més, amb el franquisme. Però, entre el 80 i el 90% de la població mundial es considera religiosa. Els índexs de Catalunya només són comparables als del nord d'Europa. Per això, sovint es produeix una confrontació de marcs mentals entre els que associen la religió a una cosa negativa i els que la donen per descomptat. Hem de comprendre que hi ha diferents mirades a l'hora de veure una mateixa realitat i que totes són vàlides mentre respectin les altres.

Quina és actualment la diversitat religiosa de Catalunya?

Segons les darreres dades publicades per la Direcció General d'Affers Religiosos, un 73% de la població catalana s'identifica amb una comunitat religiosa. D'aquests, un 17% pertany a una confessió que no és la catòlica i creix a mesura que passen els anys. Actualment, Catalunya té 7.291 llocs de culte. D'aquests, la gran majoria no catòlica són les esglésies evangèliques (818), que van seguides pels oratoris islàmics (304) i per les sales del regne dels testimonis de Jehovà (112). Per orde de nombre de llocs de culte, segueixen els centres budistes (65), les esglésies orientals (53), els centres hinduistes (24), l'Església Adventista del Setè Dia (23), la Fe bahá'í (20), l'Església de Jesucrist dels Sants dels Darrers Dies, sovint anomenats mormons (13), els gurduwars sikhs (10), les comunitats paganes (7), els centres taoistes (4) i la comunitat jueva (5). Hi ha, a més, moltes altres tradicions religioses. Les dades ens diuen que Catalunya és cada vegada més plural.

Dialogal

Quin és l'interior comú que tots compartim com a humans?

La capacitat de créixer per dins i la de fer-nos preguntes. La capacitat de transformació interior ens permet la possibilitat, com a humans, de fer el bé més enllà de nosaltres mateixos.

La reflexió és el principal objectiu de Dialogal?

Sí, i també posar paraules en temes que normalment no se n'hi posen.

«Els mitjans de comunicació tenen un desconeixement important de la diversitat religiosa i del llenguatge adequat»

Generar un llenguatge que ens permeti entendre'ns. Hem estat molts anys sense parlar-ne o amb una mirada tancada i ara els significats d'una mateixa paraula, com per exemple religió, poden ser diametralment oposats. És aquesta dificultat d'entesa la que genera molts problemes.

Quins són els continguts?

Intentem que cada número giri a l'entorn d'un tema central. El darrer va ser l'art. Es pretén veure des de diferents perspectives religioses i espirituals, amb entrevistes, articles d'opinió i reflexions, les diferents cares d'un mateix prisma. El que ens fa diferents d'altres publicacions és que tenim en compte i parlem obertament d'aquesta part espiritual de la persona.

Quins són els tòpics i prejudicis més habituals als mitjans de comunicació en relació al fet religiós?

En general denoten un desconeixement important de la diversitat religiosa i del llenguatge adequat. El que fa habitualment el periodista és agafar l'imaginari de l'església catòlica que té ficat al cap i el replica a les altres tradicions: parlarà del capellà evangèlic, que no existeix, o atribuirà a l'imam musulmà un lideratge que no té. Aquest desconeixement porta a fer associacions que no pertocuen. Per altra banda, hi ha una certa associació entre islam i delinqüència a vegades gratuïta. Justament el Consell de l'Audiovisual de Catalunya i la Generalitat ens van encarregar una guia sobre el tractament informatiu del fet religiós en la que analitzàvem tot això.

Lalè

Quins són els objectius de Lalè?

Oferir recursos educatius i editorials per facilitar la convivència en un entorn divers a través de cursos, tallers, formacions, diàlegs, xerrades, exposicions, rutes, investigació sobre el terreny, publicacions, assessorament... intentem ser creatives i respondre a les necessitats de cada demanda d'una manera molt personalitzada.

Quins són els reptes de la diversitat religiosa a l'aula?

En primer lloc, reconèixer-la. Fins ara, ens estem trobant que a la majoria de centres, especialment als públics, no es reconeix la diversitat religiosa. Per tant, és com si no existís. En segon lloc, ens cal conèixer-la. Com a docents necessitem tenir eines per poder acompanyar els alumnes a créixer de manera íntegra i això inclou anar més enllà del coneixement racional i intel·lectual. Hi ha joves musulmans, per exemple, que no se senten compresos ni a l'escola ni a casa seva. Això és un problema. Finalment, ens cal actuar. Ja no s'hi val a no fer res, a fer veure que això no existeix perquè, ens agradi o no, la religió ja és a les aules i ha vingut per quedar-se. Intervenim, doncs, i incorporem mites a primària sobre les diferents cultures que tenim a l'aula, expliquem d'on surten aquests mandales que ara s'han posat tan de moda... Posem-nos-hi, que anem molt tard!

Quins són els tallers i les activitats que proposeu?

Hi ha moltes opcions. En relació a l'alumnat, de vegades ens demanen sessions puntuals de temes concrets, com per exemple sobre el Ramadà. Altres vegades fem cicles de tallers en aules amb molta diversitat: portem objectes de diferents tradicions religioses i a partir de jocs generem un diàleg. És una manera de posar en valor que els nens se sentin orgullosos i puguin explicar als altres la seva identitat. Pel que fa als docents, a banda de xerrades i formacions, també fem acompanyament a centres que es qüestionen deixar de fer el pessebre a l'escola, per exemple, o

que volen establir algun criteri nou en relació a les festivitats que s'hi celebren. A més, oferim recursos gratuïts per poder incorporar a l'aula el tractament de la religió d'una manera natural, integrada a la resta de coneixements que s'ofereixen. Guies de pel·lícules amb propostes d'activitats, unitats pedagògiques, propostes concretes per a plàstica, etc. Com més informació tinguem tots plegats, més crítics i justos podrem ser.

Quins van ser els encàrrecs de l'Oficina d'Afers Religiosos de l'Ajuntament de Barcelona i amb quins objectius?

Una pàgina web, que es diu *Coneix les religions*, on vaig fer-ne els continguts, per exemple, o una formació per a mestres de diferents disciplines, amb l'objectiu de donar eines per poder incorporar els coneixements de cultura religiosos a l'aula, facis l'assignatura que facis.

Hi ha interès per conèixer les religions del nostre entorn?

En general, cap o molt poc. Ara bé, no som prou conscients que les religions han existit sempre: on hi ha humans hi ha religió. Les cultures, des dels neandertals, han pivotat sempre a l'entorn de la religió. El 98% de la història de la humanitat ha estat en aquest món pensant que alguna força externa ens hi havia posat. Avui (i això és un fenomen recent, vist en perspectiva) a moltes persones la ciència els dona totes les respostes i els explica el sentit de l'existència. En aquest sentit, la ciència, per a algunes persones, també es podria considerar una forma de religió, perquè també es necessita una certa dosi de fe.

En què difereixen religió i espiritualitat?

D'entrada, religió no és només església catòlica ni religió és sinònim de Déu. Hi ha religió més enllà de la institució catòlica i hi ha religions atees, com per exemple el budisme. La religió, com explicava Ciceró, permet donar sentit

més enllà dels límits de l'univers físic. L'espiritualitat, que ve del grec *pneuma*, alè, té a veure amb un sentiment de profunda connexió amb l'univers, amb la capacitat de meravellar-te per la vida, com ara contemplant un cel estrellat, per exemple, i sentir que formes part d'un tot.

Quina és la temàtica del teu proper llibre?

El sentit de tot plegat, que hem escrit conjuntament amb Joan Estruch i Elisenda Sevilla, és un llibre sobre cultura religiosa pensat per a persones no religioses i, fins i tot, per a persones que tinguin animadversió a les religions. Un llibre il·lustrat per Xavi Reñé que té una primera part que explica la situació de les religions a Catalunya i una segona part dedicada a diferents religions. Vol ser una eina de prevenció d'estereotips i prejudicis a les escoles, a les empreses, als ajuntaments i a tot arreu on hi hagi diversitat. Està previst que surti abans de Sant Jordi.

el perfil

Clara Fons Duocastella neix el 3 de setembre de 1984 a Manresa, on s'estarà dos anys fins que va a viure a Castelltallat amb els seus pares, Pere i Anna Maria, actualment pagesos. Després d'un any a la Flama va passar a l'escola de Fonollosa i després a l'Institut Quercus de Sant Joan de Vilatorrada, on fa l'ESO i el batxillerat, en l'especialitat de ciències socials. El 2002 entra a la Facultat de Sociologia de la Universitat Autònoma i es llicencia el 2006 en l'especialitat d'Educació i Cultura. Mentre estudiava ajudava a casa amb les feines pròpies de l'agroturisme (servir àpats, fer llits i netejar lavabos). Va treballar una temporada a Ampans, va fer de cambrera en restaurants de Callús i Manresa, i feia classes de català a persones nouvingudes a la Creu Roja, on també estava al grup de cooperació.

En acabar la Universitat va començar a fer col·laboracions en diverses revistes com **El Pou de la gallina**, on el 2006 participa en el reportatge *Conciliar feina i família és difícil*. Fa diferents projectes d'investigació dins el grup de recerca ISOR, especialment el del mapa religiós de Catalunya, contractada per la Generalitat, que li va permetre fer d'altres feines posteriors. En paral·lel, col·labora amb la Universitat Autònoma i la de Vic fent classes o seminaris sobre la gestió de la diversitat i comença a escriure articles d'opinió sobre diversitat religiosa a la revista *Dialogal*, on des-

prés entra com a redactora i actualment n'és directora. Més tard, entra a l'Associació UNESCO per al Diàleg Interreligiós i Interconvicional, d'on n'acaba sent cap de programes.

El 2019 crea una empresa, Lalè, que ofereix recursos i serveis educatius per ajudar a gestionar la diversitat religiosa. Ha fet docència i acompanyament a educadors en general, enfocada a l'objectiu de donar a conèixer la diversitat religiosa, per ajudar a trencar prejudicis i estereotips i aconseguir més cohesió social. És autora dels llibres: *Malala yousafzai: la meva història és la història de moltes noies*, *La Caputxinada*, *Fills del concili* i *El Lluís i l'alzina de Querol*, i està a punt de publicar *El sentit de tot plegat*. També ha acompanyat altres autors en les seves publicacions.

cultura

espai d'art

Sílvia Sagués

Tempus fugit

Vol fer protagonista el pas del temps,
reflectit en els objectes; de la bellesa de la seva vellesa... llum, textures, colors...
Un treball en un temps que no tornarà, però que he disfrutat!

Obra exposada al Cercle Artístic de Manresa el passat mes de gener

Autor: Sílvia Sagués Lleonart · Títol: La caixa del temps · Tècnica: Acrílic

‘La reducció’n’ i allò que tal vegada s’esdevingué

Jodi Estrada

El gener de fa un any se’n van complir seixanta de la publicació de la *La reducció’n*, novel·la amb què l’escriptor Josep Tomàs Cabot va resultar finalista del Premi Nadal.

Quan l’any 1962 un jove estudiant de Periodisme va presentar-se al Premi Nadal, el guardó més antic i prestigiós de les lletres espanyoles, feia dos anys que havia publicat *El piquete*, novel·la amb la qual havia guanyat el Premio Sésamo. Si *El piquete* s’inspirava en d’afusellament de dos soldats innocents ordenat pel general carlí Zumalacárregui, *La reducció’n* s’ambientava en les missions –conegudes també com a reduccions– dels jesuïtes espanyols al Paraguai, al segle XVII. Aquesta obra, editada per Destino, va tenir un bon acolliment de públic i de crítica. Se’n van fer ressò les principals capçaleres de revistes i diaris (a casa nostra, *La Vanguardia*, el *Diario de Barcelona* i *El Correo Catalán*), amb comentaris prou favorables i elogiosos. Octavi Saltor, a la revista *Templo*, en destacava la força èpica i el realisme, i Àngel Marsà, a *El Correo Catalán*, s’hi referia com una novel·la extraordinària, coherent, equidistant, cabal, organitzada i fabulosament rica en elements emocionals i testimonials. Fins i tot l’escriptor i acadèmic de Valladolid José Luis Martín Abril va saludar la publicació d’aquesta novel·la remarcant-ne els detalls i la construcció, el deix poètic, la reeixida exposició de les situacions, etc.

Una novel·la amb cua

Al llibre de memòries professionals *La feina feta* (publicat per L’Albí el 2010), Tomàs Cabot diu recordar haver escrit aquesta novel·la «una mica influït per la lectura de l’obra de Charles Moelles sobre la literatura cristiana del segle XX i potser pels seus comentaris a l’obra dramàtica de Fritz Hochwàlder, *Das heilige Experiment* (*L’experiment sagrat*), que tracta un tema semblant al meu». En la seva proposta literària, Tomàs Cabot exposa les reaccions divergents dels tres jesuïtes responsables d’una missió, en un poblat guaraní, a l’hora de defensar-lo davant les ràtzies dels assaltants. Hi ha qui és partidari de lluitar i plantar cara, armes en mà, i qui considera que cal reaccionar pacíficament. Al final de l’obra, en comptes de repel·lir l’atac dels *mamelucs* –designació aplicada als mestissos portu-

guesos i espanyols que venien els guaranis com a esclaus als traficants holandesos i francesos–, el pare Mendavia opta per refugiar tots els habitants del poblat a l’església. Com a resultat, els bandolers incendien la reducció, s’enduen homes i dones, i assassinen el pare Mendavia.

L’èxit de la novel·la va despertar l’interès de Ràdio Nacional d’Espanya, que va convertir-la en un serial, radiat el novembre de 1964. També Televisió Espanyola en va fer una adaptació en cinc capítols, emesos entre el març i l’abril de 1966,

i protagonitzats pels actors Carlos Lemos, Jaime Blanch i Pepe Martín. És en aquells anys que Ernesto Giménez Caballero, ambaixador d’Espanya al Paraguai, llegeix la novel·la de Tomàs Cabot i, impressionat, publica al diari *La Tribuna* d’Asunción un llarg article, titulat *Gran novela sobre Paraguay: La reducció’n*. Paral·lelament Giménez Caballero escriu a Tomàs Cabot: «Acabo de leer su libro, sencillamente magnífico y he comenzado a divulgarlo inmediatamente [...] Celebraría verle porque hay que llevar a una gran película su gran libro y para eso me ofrezco para ayudarle con todo mi entusiasmo.»

Un projecte estroncat

En la correspondència posterior que ambaixador i novel·lista van mantenir al llarg dels dos anys següents (de 1965

Fotograma de la pel·lícula *La Missió*. El misioner Gabriel (Jeremy Irons, captiva l'atenció dels indígenes Guaranís tocant l'oboè.

a 1967), Giménez Caballero, amb qui Tomàs Cabot també va coincidir en alguna trobada a Madrid, insistia una i altra vegada en la proposta de portar *La reducció* a la gran pantalla: «Me complace comunicarle que he puesto en marcha la posibilidad de llevar *La reducció* al cine y tengo ya una propuesta de una casa argentina, Guaran, que he comunicado al Ministerio de Información y Turismo, cuyo subsecretario Rodríguez Acosta dijo que él está de acuerdo siempre que esta Casa tuviera garantías. También lo he comunicado al nuevo General de la Compañía, Padre Arrupe. Así que le ruego que vaya pensado en el guion, si a usted le parece de acuerdo conmigo hilvanarlo entre los dos». (16/07/1965). En la seva resposta, Tomàs Cabot declina participar en la redacció del guió, ocupat com està en altres compromisos, però es mostra disposat a fer-ne la supervisió. Durant els mesos següents, Giménez Caballero persisteix en la intenció de tirar endavant el projecte: «Esperemos que pueda tener tiempo para dedicarme al guion, ya que estoy sin secretario desde hace ocho meses». (04/08/1965); «Sobre nuestra película me voy a poner con ella dentro de poco» (12/11/1965); «Creo que la película de su libro podrá hacerse y espero un momento de sosiego para ponerme a hacer el guion» (03/12/1965).

Aquest moment no devia acabar d'arribar, perquè tot i que la correspondència es manté fins a l'abril de 1967, no hi ha cap més referència a la pel·lícula. Sí que, en canvi, informa a l'escriptor manresà de la projecció de l'adaptació

televisiva en una sala d'Asunción, prèvia petició d'una còpia al Ministeri d'Informació i Turisme, i amb presència del nunci de l'arquebisbe, el bisbe auxiliar i els jesuïtes de la Companyia de Jesús; i al Instituto Paraguayo de Cultura Hispánica. En la mateixa carta (06/04/1967) li anuncia que també se'n farà un passí per televisió. Temps després, una tal Meredith Jackness va contactar amb Tomàs Cabot per tal com una editorial novaiorquesa estava interessada a publicar la seva novel·la. L'escriptor va accedir-hi, tot aclarint que els tractes calia fer-los amb l'editorial. No consta que s'acabés fent l'edició anglesa.

La Missió

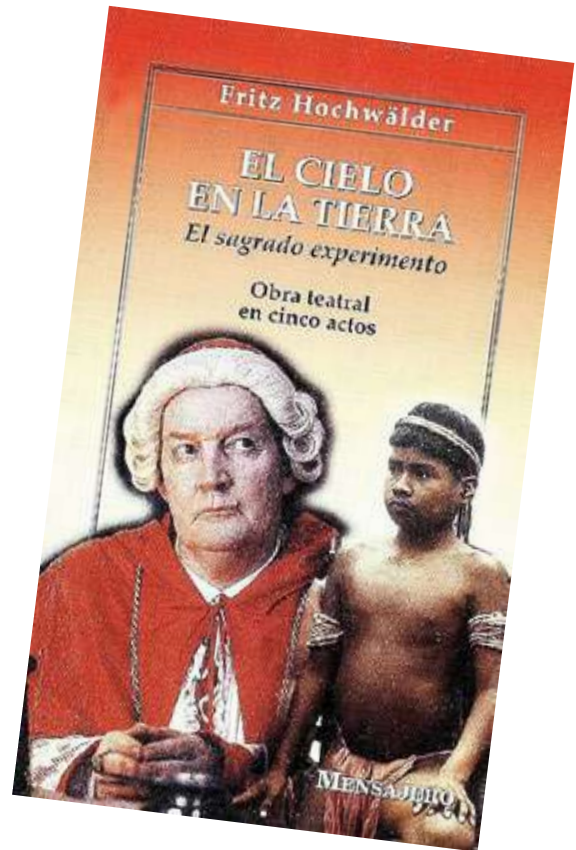
Cinc anys més tard, l'escriptor i guionista anglès Robert Bolt comença a treballar en la redacció del guió de *La missió*, pel·lícula que, protagonitzada per Jeremy Irons i Robert de Niro, s'estrenarà el 1986. Qui l'hagi vista en recordarà la banda sonora d'Ennio Morricone i la seqüència en què el germà Gabriel atrau els indígenes amb les notes del seu oboè. Coincideix que en la novel·la de Tomàs Cabot es parla d'un jove missioner basc que atreia i es guanyava la voluntat dels guaranis tocant la flauta: «Comenzaba a tocar y entonces, al cabo de poco tiempo, comenzaban a surgir de los matorrales algunos niños salvajes [...] Sentían miedo todavía, pero el embrujo del pífono era más fuerte que todo temor». Cap al final de *La reducció*, i entre les runes del poblat, el pare Torrox troba la flauta amb què Gabriel tocava «las alegres notas que subyugaban a los du-

LLIBRERIA – PAPERERIA
RUBIRALTA 100 anys
 Born, 24
 08241 Manresa
 Tel. 938724130
 rubiralta24@hotmail.com

EDICIONS **PAR CIR** SELECTES
 LLIBRES PARCIR
 ■ Àngel Guimerà, 74
 ■ 08241 Manresa
 ■ Tel. 93 873 38 82
 ■ www.parcir.com
 ■ parcir@parcir.com

endecillos desnudos y amarillos de la selva, las notas que los conducían al buen Dios». A part de la coincidència dels noms (el Gabriel de Bolt és irlandès) i de l'ús de la música (oboè i flauta) com a fórmula de seducció i captació, són nombroses les similituds entre totes dues històries. En part, poden ser atribuïdes al fet de compartir el mateix refons històric de les missions jesuítiques assentades al Paraguai (i descrites com el Paradís, a *La reducció*, i l'Edèn, a *La missió*), i en part, a l'obra de teatre de l'autor austríac Fritz Hochwälder que, d'una manera o altra, va servir a tots dos autors de font d'inspiració. En el cas de Tomàs Cabot, d'una manera indirecta, i en el cas de Robert Bolt, després d'haver llegit l'obra, a instàncies del seu productor italià, Fernando Ghia.

Amb tot, es diria que hi ha més semblances i paral·lelismes entre la novel·la de Tomàs Cabot i la pel·lícula de Roland Joffé, que no pas entre cadascuna d'aquestes obres i *El sagrat experiment* de Hochwälder. No seria gens inversemblant que, arran de l'abast i el ressò de *La reducció*, Ghia o Bolt en coneguessin l'existència i fins la tinguessin en compte a l'hora de documentar-se i elaborar el guió, que és el que, amb tota probabilitat, és allò que va esdevenir-se.

lèxic a la manresana

Sobrerroca

Jaume Puig

En el tema central de la revista d'aquest mes parlem del carrer de Sobrerroca, un nom molt lligat a la ciutat, per la història i per l'aspecte geològic que el mateix topònim suggereix, ja que es tracta d'un carrer situat damunt de roques dures, testimoni d'antics torrents, de fa uns quants milions d'anys. Com a topònim el trobem en altres indrets del Bages, com el Lledó de Sobrerroca, mas del municipi de Balsareny o en altres indrets del país. Però com a cognom, encara que també és present en altres ciutats, és arrelat especialment a Manresa, on a l'època medieval ja hi trobem registrats ciutadans anomenats així, com ara Andreu de Sobrerroca, conseller de la ciutat, l'any 1311.

En la revista de març de 2022, també fèiem referència a les roques o *codines* d'altres topònims manresans (Escodines, Codinella) i aquí hi podríem afegir el del carrer del Balç, molt vinculat a Sobrerroca, que clarament al·ludeix a la balcera existent. Però en relació a l'indret que comentem, podem esmentar també la denominació curiosa del carrer de sota de Sobrerroca, conegut popularment com a *Merdisser*, que històricament s'estendria entre l'actual dels

Arcs de Santa Llúcia i la Travessia dels Drets. El diccionari normatiu (DIEC) recull la paraula, de significat ben evident, però remet a *merdisaire*, «persona que trafica en mesquita (mescla semilíquida d'orins i matèries fecals que hom treu dels dipòsits de les comunes i serveix per a adobar els camps)».

Podeu fer arribar les vostres aportacions a elpou@elpou.cat o via Twitter, amb l'etiqueta #bagesisme.

Obres a la plaça de la Bonavista (1970)

J. S. Foto: Antoni Quintana Torres

La foto és del 6 de juny de 1970, quan es feien les obres de reurbanització al centre de la plaça de la Bonavista, que coincideixen amb les de la pavimentació de la carretera de Vic. Està presa des de Cal Jubert, de manera que permet al fotògraf girar la càmera cap enfora. Les carreteres de Vic i Cardona a finals dels anys 60 estaven en tan mal estat que els camioners ho van denunciar explícitament a l'alcalde Soldevila, fent-li veure l'autèntic nyap d'un terra ple de forats que feia malbé els camions. El batlle es va adonar que no es podia fer un simple asfaltat ni col·locar-hi llambordes. Va triar el tren de pavimentació en ciment, propietat del Ministeri d'Obres Públiques de Madrid, que treballava amb un ritme de 180 metres diaris de formigó. Just al centre, a dalt, es veu la torre principal de la casa modernista del Soler del Blanqueig, amb el seu imponent jardí, amb arbres tropicals, com les palmeres exòtiques. La casa en si no es veu perquè estava tapada per la vegetació. Al seu costat, el primer edifici de la carretera de Vic és el dels Mosaics Carreras, construït el 1967. Davant mateix, hi ha el tren de pavimentació en ciment.

Al primer edifici del començament de la carretera de Santpedor, a la dreta, hi havia els vins Grau. Després el van ensorrar per fer-hi una nova edificació, amb pisos i serveis. A l'esquerra hi ha una tanca, en previsió de les obres del nou edifici de tretze plantes de la Caixa de Manresa, que

s'iniciarien el juliol de 1970, just en el lloc de l'antiga fàbrica Carreras. Serà el gratacel més gran de la ciutat i l'edifici més representatiu del nou eix del centre urbà residencial, que substituirà bona part de l'entorn de naus industrials i establiments de la zona, amb la creació de nous comerços. Al centre de la fotografia, davant l'entrada de la torre del Soler, podem observar un motor per engegar les màquines de foradar que permeten als treballadors obrir les voreres al davant de la mansió. Abans que el tren de pavimentació pogués avançar, calia fer les noves canalitzacions d'infraestructures hidràuliques, sobretot el desguàs del col·lector, treure aigua, i fer la rasa de noves canonades, per fer les clavegueres més grans, en previsió del creixement de gent que viuria als nous pisos, com els agradava explicar als tècnics que sabien fer bé la seva feina, entremig d'un senyal de cedir el pas quan la circulació encara no estava tallada, com mostra la fotografia, amb un guàrdia urbà dirigint el trànsit: autobús interurbà, darrere un Seat 600, un 1430 i davant seu un Citroën dos cavalls furgoneta, i més endavant, el camió cisterna dels Vins Grau apunt d'entrar al seu magatzem. A dins les obres, a banda dels treballadors, la majoria sense casc ni proteccions, hi ha espectadors que se les miren, un Vespino aparcats, circula un dúmper d'Ausa, a més de diversa maquinària pesant, una retroexcavadora i una altra de normal. A la dreta, s'observa una xapa de Pepsi Cola, del Bar Mauri. El 7 de juliol de 1970 s'obria al trànsit la carretera de Vic i començava la pavimentació de la de Cardona.

www.guiamanresa.com

GUIA CULTURAL, SOCIAL I COMERCIAL DE MANRESA I LA CATALUNYA CENTRAL

TEATRE. Joan Morros

L'illa deserta, molt bona!

Quantes vegades ens hem preguntat que ens enduríem a una illa deserta? Els protagonistes de *L'illa deserta*, el nou text de Marc Artigau, s'ho pregunten en diferents ocasions al llarg de l'obra que es podrà veure en doble funció el dissabte 24 de febrer. El més important d'aquesta comèdia no és la pregunta sinó tot el que s'amaga darrere de la qüestió i, sobretot, tot el que la recerca d'una resposta explica de les nostres vides. A part de mantenir el somriure permanent, l'obra aconsegueix arribar al fons de l'ànima i tocar la fibra sensible perquè explora amb duresa i tendresa tota una vida, que és la vida dels dos protagonistes, el manresà Miki Esbarbé i l'actriu Maria Rodriguez, però que també podria ser la vida de cadascun de nosaltres. No us la perdeu!

MÚSICA. Joana Vilar

Febrer carregat

És el més curt de l'any, però arriba carregat de música a Manresa. Començant per dos concerts dirigits al públic jove: El Kanka, divendres dia 9, i la Ludwig Band, dissabte dia 10. Tots dos actuaran a la sala gran del Kursaal. Diumenge dia 11, el duet bagenc Aixopluc presentarà el seu espectacle *Pa darrels* a l'Espai Plana de l'Om. Seguint amb la programació del Kursaal, dimecres 14 hi podrem gaudir d'un homenatge a Núria Feliu interpretat per la Big Band de Santpedor Anais Vila hi presentarà el seu últim àlbum; i per últim, dijous 22 de febrer, Gemma Humet farà l'últim concert de la programació musical de febrer al Kurssaal. Pel que fa al Voilà, aquest mes faran tres concerts tribut: a Joaquín Sabina, dijous 15; Luz Casal, divendres 23; i Ducan Dhu, dijous 29.

CINEMA. Jordi Casas

Un western a Galícia

El febrer és temporada de premis cinematogràfics amb els Gaudí i Goya, i la programació de Cineclub Manresa comptarà amb títols nominats a aquests guardons. L'endemà de la gala dels Goya, el diumenge 11 de febrer (18.30 h), es projectarà a la Plana de l'Om *O corno*, pel·lícula nominada a millor actriu revelació i que hauria merescut més nominacions. On sí que va triomfar va ser al Festival de Sant Sebastià, per convertir-se en la primera producció parlada en gallec que s'enduia la Concha de Oro a la millor pel·lícula. Jaione Camborda dirigeix aquest film, proper al western, sobre una mariscadora i llevadora ocasional que ha de fugir de la Galícia de 1971 després d'un fet inesperat. La ballarina Janet Novás hi debuta com a actriu amb una interpretació sublim.

VINS

Sergi Blanqué,
sommelier d'El Terrer 1834
de Santpedor

Instant de Flor 2022 (Les Acàcies)

Varietat: Chardonnay. Un vi blanc que ha envellit la meitat en barriques de roure, fent *battonage* durant sis mesos, i l'altra meitat en inox amb les seves lies. A la vista és un vi net, brillant, amb colors grocs palla tirant a verdosos. Al nas surten les notes típiques de la varietat a la nostra zona, fruites tropicals i

cítriques, combinades amb les notes fumades de la fusta de la barriaca, sempre subtils i no embafadores. En boca surten les notes abans comentades per a l'olfacte, amb aquesta tensió i frescor, untuós. És un vi complex, que es pot maridar amb carns blanques, amanides, arròs, peixos al forn, etc. Serviu-lo no gaire fred, entre 9° i 11°, i en copa ampla de vi negre.

Preu de venda: 19 euros

Casa Puig i Font

Lluís Virós

Al contrari del que sembla, el primer tram del Passeig es va urbanitzar al final del segle XIX amb edificis industrials i de lleure, més que no pas residencials, com es veu en aquesta casa del número 36, dissenyada per Ignasi Oms i Ponsa el 1896, amb planta baixa per a magatzems i primer pis per a una entitat. Primer es va construir la planta baixa, el 1914 es va aixecar el primer pis i el 1919 s'hi van afegir dues plantes més per a habitatges de lloguer, obra de Josep M. Miró i Guibernau, després de la mort d'Oms. L'edifici original és d'estil entre modernista i historicista auster, típic de la primera etapa d'Oms, i la remunta de 1919 va mantenir el mateix estil amb poques variants. És un edifici entre mitgeres de planta baixa, entresol, tres pisos i àtic. La façana és de composició unitària i simètrica, amb un cos central lleugerament avançat, que té una tribuna al primer pis, amb columnes primes de capitell floral i arcs plans, un balcó al segon i un finestral amb quatre obertures al tercer pis. Sobre el cos de la tribuna, la façana es corona amb un capcer i, al darrere, n'hi ha un altre que correspon a la caixa d'escala. A banda i banda de la façana hi ha dues obertures per pis que són balcons correguts al primer i al tercer i individuals al segon pis, tots amb barana de ferro decorada amb motius geomètrics. Els principals elements decoratius són: un medalló amb el Sagrat Cor al mig del capcer, a sota hi ha un rosetó en forma

de flor, sobre les obertures hi ha guardapols acabats amb motius vegetals, com els dels capitells de la tribuna i els de la porta principal, resolta amb arc rebaixat. L'estructura interna és de columnes de fosa i revoltos amb bigues metàl·liques. La coberta és composta, de pati i teulada. El catàleg de Manresa protegeix parcialment l'edifici, la volumetria i l'aspecte exterior, i els espais comuns de l'interior, per la importància històrica i artística, tant per la voluntat de deixar una empremta senyorial com per l'ús dels elements decoratius modernistes i historicistes. L'edifici forma part del front edificatori típic del Passeig, que està protegit com a paisatge. El propietari, Antoni Puig i Font, originari de Monistrol de Calders, va dividir la parcel·la en dues finques, aquesta i una que té façana al carrer Guimerà. Ha estat conegut com el Gran Lice, un popular establiment de restauració que ocupava la planta baixa i el primer pis. Des de fa més de vint anys hi ha botigues de mobles i decoració.

PER SABER-NE MÉS:

Immaculada Bover; Anton M. Baraut. "L'arquitectura fins al moviment modern", a *Història de la ciutat de de Manresa (1900-1950)*, vol. 3, Ed. Caixa de Manresa, 1991.

Raquel Lacuesta (amb la col·laboració de Francesc Balañà i Lluís Cuspinera): *Ignasi Oms i Ponsa, arquitecte. La consolidació del modernisme terra endins*. Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Manresa, 2009.

DOCUMENTACIÓ: Arxiu Comarcal del Bages, fons arxiu municipal de Manresa, permisos d'obres, exp. 23144 i 23148.

Llorenç Capdevila

Finalistes 2024

Quatre són, quatre, un any més, les obres finalistes del Premi Joaquim Amat-Piniella. I, com sempre, serà un maldecap per al jurat triar la guanyadora perquè totes estan dotades de virtuts temàtiques i literàries que justifiquen l'accés a la final.

32 de març (Univers), de Xavier Bosch, són dues històries d'amor ambientades a París, enllaçades però situades en plans temporals diferents: una en l'època més o menys actual i una altra en el París de l'ocupació alemanya durant la II Guerra Mundial. Amb aquesta història carregada de música, Bosch demostra una vegada més per què és ara mateix un dels autors més llegits en llengua catalana. *París érem nosaltres* (Columna), d'Andreu Claret, es presenta amb un format literari interessant. És la història d'un surienc que va haver d'exiliar-se després de la Guerra Civil, narrada pel seu fill (l'autor) en forma de novel·la: la reconstrucció novel·lada dels records del pare, un relat testimonial i autèntic. És el retrat d'un home decidit, just, dialogant, resolutiu, íntegre i amb dots de lideratge.

1969 (L'altra), d'Eduard Márquez, és una proposta literària innovadora, el fruit d'un replantejament creatiu radical. Un text on el narrador desapareix darrere d'un collage textual format per documents autèntics que dialoguen entre ells, contrasten i es complementen: transcripcions de testimonis, informes policials, declaracions institucionals, sentències judicials, correspondència privada, decrets, discursos... Un retrat polièdric de l'any que va començar el final de la dictadura. Finalment, *La mestra i la Bèstia* (Anagrama), d'Imma Monsó, és una novel·la escrita amb una prosa carregada de matisos i amb un personatge radicalment monsonià (una mestra jove, introvertida, ingènua, autosuficient, silenciosa, excèntrica... que arriba a la seva primera destinació: un petit poble de la Ribagorça). Monsó ofereix una mirada nova a un tema extensament tractat: les conseqüències de la guerra, la resistència antifranquista, la repressió durant la dictadura... Cap a mig febrer es farà públic el veredict del jurat i el dia 22, a la Plana de l'Om, hi haurà el lliurament del Premi a una obra publicada que se centri o reflecteixi algun dels moviments socials contemporanis, amb una lectura de l'obra *Les llunyanies*, de Joaquim Amat-Piniella, en l'any del 50è aniversari de la seva mort.

Eudald Tomasa

La germana pobre

«Una ciutat no és tal si no té universitat». Manresa va voler jugar a aquesta lliga creant la Fundació Universitària del Bages i també enfortint el paper de la UPC. Això ha estat positiu, però no se n'ha tret prou rèdit, en tot cas no el que n'han obtingut altres ciutats.

Primera assignatura suspesa, la urbanística. En el cas d'algunes ciutats mitjanes, la universitat ha estat un dels eixos centrals del seu desenvolupament, no només formatiu i intel·lectual, sinó també urbanístic. Girona n'és el cas paradigmàtic: amb una aposta per ubicar els nous estudis universitaris en el nucli antic, un model de renovació urbana, on la universitat ha jugat un paper vertebrador d'un barri condemnat a la degradació. En el cas de Manresa, la ubicació a la zona alta va ser un error clamorós. L'operació que ara s'impulsa a la Fàbrica Nova és una oportunitat que ja va passar de llarg fa dècades, quan l'Ajuntament tripartit no va anar a la subhasta d'aquestes hectàrees centrals per pocs milions de pessetes (uns tres-cents, si no m'equivoco), que es van deixar en mans d'especuladors mentre l'Ajuntament invertia en la zona més cara, construint el primer edifici de la FUB.

Erques Torres

Segona assignatura suspesa, un mal acord de fusió amb la UVic. No diré que no fos lògica –de fet necessària–, la fusió universitària de les dues capitals de la Catalunya Central. Però com es va fer, com es va pactar, quin paper li tocaria jugar a Manresa? Ara que es celebren deu anys de la fusió, la recent notícia que la Fundació Balmes rep una subvenció anual de més de 13 milions d'euros i Manresa per primera vegada en rebrà 1 (gràcies a una gestió competent que espero que algun dia s'expliqui en públic), no deixa de ser la mostra visible de com de malament es va pactar la fusió, i de la negligència dels polítics en aquests deu anys. El repartiment dels estudis i la potenciació de Vic en detriment de Manresa són factors que corroboren el mal acord. De tot plegat, se salva una bona gestió dels tècnics que han estat al davant de la FUB, i dels empresaris i societat civil que hi han donat suport. Ells sí que han cregut en una ciutat-ciutat.

EL CUL DEL POU

EL MUSEU, OBRE PORTES

La primera fase
mostrarà
200 peces
en 800 metres
quadrats

A banda de les batusses generades arran del concurs per escollir qui entomava la museïtzació de l'edifici de la plaça de Sant Ignasi, la veritat és que, un cop obertes les portes de la primera fase i donades les espectaculars dimensions de l'edifici rehabilitat de cap i de nou, les obres que exhibirà encara semblen poques. La potencialitat de la infraestructura és infinita, però el calendari d'ampliació de les prestacions encara és incert si tenim en compte que per ampliar exposició a 1.600 metres quadrats s'ha de traslladar l'arxiu.

I això que ens ha costat Déu i ajuda arribar fins aquí, que diuen. Per si de cas, els manresans ja ens hem assegurat que la fesomia de l'edificació sigui prou moderna i cridanera per alinear-la amb la passera tubular de la via de Sant Ignasi. Si algú troba que les peces barroques de l'interior són escasses o mancades d'interès, sempre podrà delectar-se amb el plantejament rococó de la façana que porta el segell de la brutalitat manresana reproduïda en diversos indrets de la ciutat.

¿Què pot haver-hi avui dia de més just, més assenyat, que fer una llei d'amnistia per sortir de l'entrellat en què es troba Pedro Sánchez per poder seguir el mandat? Ara comencen a entendre que no vam fer un cop d'estat; que sols vam posar les urnes per sortir del gran forat on ens du l'autonomisme del cafè molt i esbravat. No resulta tan difícil avenir-se amb el veïnat i acceptar tal com Déu mana la nostra realitat. Som un poble amb una història prenyada de catalanitat i una llengua mil·lenària que ens aporta identitat. El que sí costa d'entendre és que el polític nostrat esgarrapi el de la ceba com ho fan el gos i el gat. Que si dretes, que si esquerres... El que cal és fer costat al programa que ens projecti a la plena llibertat.

A Manresa, ciutat culta segons sembla, finalment al Museu de casa nostra veurem la llum resplendent de les obres dels artistes del barroc, un moviment que fa uns segles, qui ho diria!, enlluernava la gent. Cognoms com Sunyer, Generes, o Grau, Vidal i Padró van bastir un munt de projectes i retaules rococó, salomònics, acadèmics... que van ser del bo i millor, i que varen expandir-se fins i tot al Rosselló. Celebrem-ho i fem-ne festa, com pertoca a l'ocasió, que el contrast que s'endevina en la nostra tradició de les festes que perduren, com és la Festa Major o la Llum i tantes altres que tenen predicació, és més barroc que no sembla. Celebrem-ho, amb emoció! I fem que sigui Manresa seductora. Sí, senyor!

Reciclatge avançat

«Els contribuents som tan inútils que ni tan sols sabem com ens hem de reciclar a nosaltres mateixos. Si ho fem legal, les cendres dels difunts on van? Jo tenia tantes urnes a casa que ja no recordava si contenien parents o només eren cendrers... Ignorant de mi, pensava que en cas de ser cendres humanes anirien a l'orgànica, però no, quan esdevenim cendra ja som rebuig. I si al final se'ns en va de les mans? Aleshores els cossos generalment s'esquarteren i es reparteixen pel territori, perquè som compostables. Bé, almenys els adults anem a l'orgànica, però els bebès ja són una altra cosa i, pel que he llegit, sembla que van a la paperera... Si no sabem ni reciclar-nos a nosaltres mateixos, necessitem que des de l'Ajuntament tinguin clar on va cada merda. No pot ser que, arran d'un debat veïnal, demani confirmació oficial sobre si puc tirar els excrements del meu ornitorrinc amb bosses compostables al contenidor de matèria orgànica i em diguin que no, que la merda va al rebuig. I jo que portava una pila d'anys gastant-me un dineral en bosses des del dia que vaig descobrir que al Consorci del Bages purifiquen merdes, em vaig cagar en el funcionari que cobra per desinformar al contribuent...».

Interpello l'home misteriós abans no acabi l'exposició: «Tot això m'ho estàs explicant perquè t'estàs intentant reciclar?». «No pas, perquè ho dius?», respon ell. I em veig obligat a mencionar-li que està capficat, literalment, en un contenidor de Roba Amiga. «Ah... i vaig vestit?», pregunta. Lamentablement de cintura cap avall no. «Vaja, aquest reciclatge sí que està ben assimilat per la societat... Però bé, al Consorci també n'hi ha algun que deixa'l anar. Si fos per ell tot aniria al rebuig. Un dia vaig arribar a la deixalleria de Bufalvent carregat de bosses plenes d'ossets de peluix -no demanis d'on els vaig treure-, i un treballador em va dir que tot allò anava al rebuig... I no pot tenir cap ús social? Em va justificar que des de la covid aquests objectes no es poden aprofitar, així que vaig tirar la felicitat de desenes d'infants necessitats al rebuig. Total, per descobrir uns dies després per part d'un autèntic professional del Consorci que els ossets sí que els aprofiten per projectes socials... Generalment, com més coses et comenta algú que tiris al rebuig sense contrastar-ho, més certa tens que aquest algú també hauria de reciclar-se, almenys laboralment, i en el millor dels casos, convertir-se en compost».

«Així doncs, què hi fas aquí atrapat? Porto calçotets i els he de reciclar», pregunto per última vegada. I ell: «No sé què hi faig aquí, ho hauràs de preguntar a l'Ajuntament o al Consorci. Ja tinc ganes que almenys els contenidors siguin intel·ligents. El que sí que et puc dir és que refresca i que em pots posar tots els calçotets que vulguis».

MANUEL PALACIOS, *PALAS*, UTILITAT D'ALÇADA

Arru li diuen *Palas*, però el nom sencer és Manuel Palacios Cámara, i va néixer a Rajadell l'any 1959, de pare ferroviari. El recordeu? Alt i prim —fins a metre noranta-quatre arriba!—, que tot just ara, amb la jubilació, s'ha tallat els cabells. De veure'l, diríeu que s'ha escapat d'un oli de Viladomat, potser perquè quan va arribar a Manresa, als deu anys, la família el va matricular a l'antic col·legi de Sant Ignasi i aquests aires barrocs fàcilment s'encomanen. Ara els Palacios viuran al passatge dels Amics i, resolta la primària, no hi haurà pas batxillerat: de seguida treballarà, com a aprenent de lampista, «i això que no m'ha agradat mai treballar sol!». Però lampista va ser fins que va tornar de la *mili* a Canàries i es troba a l'atur. Aleshores, un curs l'inicia com a treballador familiar i comença a fer les pràctiques a Ampans, Sant Joan de Déu... fins a esdevenir porter i portalliteres a l'hospital de Sant Andreu. Ara el recordeu, oi? Des de 1983, quaranta anys de lliures, i els darrers vint empenyent les que baixaven a quiròfan de Sant Joan de Déu. Quin truc al cor quan s'obria la porta de l'habitació i us apareixia aquell santpau somrient mentre deia que se us havia d'endur! «Des dels primers temps, amb les germanes Vila o l'Imma Ubiergo, aleshores que em *desmelenava*... ha estat una feina que m'ha agradat sempre, i amb els pacients i amb els companys, puc dir que m'he sentit útil». Trempat i rialler, en realitat els primers temps a Manresa havien estat molt solitaris. Amb pocs companys i sense formació acadè-

mica, va matar moltes hores a la Sala Loiola. «Fins que, al bar de la parròquia del Poblenou, contacto amb la colla del Júnior de la Mion. Descobreixo l'associacionisme». El següent pas, inesborrable, vindrà de la mà de Josep Maria Jubells, serà entrar a la JOC i prendre consciència política. «Volíem canviar el món, així de clar. I xerràvem moltíssim, però jo potser soc una mica més pràctic. Ara en perspectiva, potser era una pèrdua de temps, no t'ho sabria dir, però aleshores... em va anar bé». Vindran les colònies al barri de la Sagrada Família i l'aterratge al CAE més primerenc, fa vora quaranta anys, «amb el *Pitus* Camprubí i el Lluís Pinyot, que em van proposar de fer alguns cursos de monitor i tot; ells venien de l'escoltisme i jo diria que en tot allò hi posava el puntet *punkie*, però també va estar molt i molt bé». És clar que encara li quedaven força revolts vitals, amb canvis de parella i fins de municipi —«amb l'*Ascen* vam anar a viure els primers deu anys a Sant Fruitós»— o la participació bregosa al comitè d'empresa a Althaia. Ara, amb quatre filles i quatre nets, el *Palas* es mira la vida asserenadament: valora el que ha viscut, el que ha après i la gent que ha conegut, i només enyora les hores de bàsquet que l'han acompanyat sempre. Abonat al Baxi, confessa que ha jugat fins als 58 anys, «sempre en equips de *patxanga*, sí, però des d'un primer equip juvenil a la Guia, el bàsquet m'ha omplert, m'ha ajudat físicament, i fa colla». Ras i curt, un home compromès, d'alçada i d'equip. Que per molts anys, *Palas*!

LA LLENGUA NO ES TOCA

Que la llengua no es toqui no vol dir que ens l'hàgim de ficar a la butxaca. Al revés: el que cal és utilitzar-la a tot arreu i amb tothom. Massa sovint als catalans ens fa vergonya d'ensenyar la llengua i, quan n'hi ha una altra, tendim a amagar-la, negligint que tan apta és la nostra com les altres a l'hora de compartir experiències, emocions, sensacions. Que tothom faci servir la seva i nosaltres, la nostra. Voler canviar de llengua és absurd. I ja no diguem voler renunciar-hi. No hi ha res de més íntim que la llengua. Som el que som a través de la llengua, per això hem de tenir-la sempre a punt, però, alerta!, no la utilitzem de qualsevol manera, que fa barroer. Hem de mantenir-la sempre neta, àgil i fluida. No tothom té el do de la llengua, és cert, però a base de pràctica qui més qui menys és capaç d'aconseguir-ne un ús més que acceptable. Podem sentir, expressar, jugar i gaudir en contacte amb altres llengües, però així com no és possible veure-hi a través dels ulls d'un altre tampoc no és possible satisfer la set veient com un altre beu. Així és que traieu la llengua i no deixeu de fer-la servir, que reclosa es roveïlla i aleshores ve quan tot grinyola.

BUGADA AL POU

PER SI NO QUEDA PROU CLAR

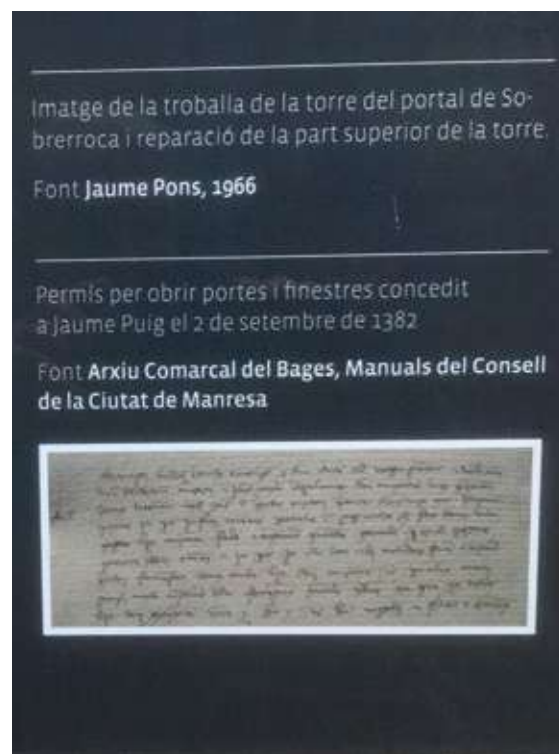
La Delegació Territorial del Govern de la Generalitat a la Catalunya Central ha obert oficines a la plaça del Salt, núm. 2, concretament a l'antiga fàbrica de l'Aranya, on conviu amb la mesquita de la planta inferior. Pel que indica el cartell que ha retratat un lector, hi ha força malentesos a l'hora de tancar i obrir la porta de l'escala. El cartell trilingüe (català, castellà i àrab) diu explícitament que la porta de l'escala ha de quedar oberta. Però amb el cartell imprès i ben protocolitzat la cosa no devia acabar de rutllar. Així, amb retolador gruixut, perfecte castellà i una fletxa algú es va encarregar de plasmar l'acció convenient sense floritures: que no es tanqui la porta... i iletos.

UN LLOGATER MEDIEVAL

Al llarg de l'edat Mitjana i Moderna era habitual llogar les torres dels portals com a habitatges privats, però per al president de l'associació editora d'aquesta revista i autor del tema central d'aquest mes va ser tota una sorpresa descobrir, en una visita sobre el terreny al de Sobrerroca, que, segons consta en un dels plafons de l'interior de la torre, el 1382 el Consell de la ciutat va donar les dues torres del portal a Jaume Puig. Val a dir que el Jaume Puig del 2024, d'alguna manera, avui també gestiona un parell de lloguers de caràcter associatiu al mateix carrer, però no pas a la torre, sinó en un parell de locals. Com si no haguessin passat els anys.

EL POU A LA INNOCENTADA

El text de la 47a Innocentada de Manresa que firmaven el cap de redacció del Pou, Carles Claret, conjuntament amb Agustí Franch, com cada any, tenia referències molt manresanes. Però els autors aquest any van voler ser més juganers i eludir amb un parell de referències al **Pou**. A *Sobrerroca 13*, un dels actors, que interpretava el dramaturg anomenat Agustí –en una altra picada d'ullet en la història del muntatge–,

acudia a l'oficina de correus per enviar i rebre documentacions i es trobava amb un funcionari *molt seu* anomenat Sardans. El mateix escriptor, en un altre moment del muntatge, havia de marxar de casa perquè tenia «tancaament del Pou,» un diumenge de final de mes com qualsevol altre dels últims 30 anys.

GOLFES EXITOSES

No deixo l'apartat teatral per referir-me a una de les col·laboradores de la revista que també ha portat a l'escenari un text propi amb notable repercussió. En poc mes de tres hores es van vendre les 180 entrades de la sala petita del Kursaal de *Golfes*, l'obra guanyadora del Premi Galliner 2023 de la qual és autora l'Àngels Fusté, que s'ha estrenat com autora de teatre. L'obra es podrà veure el diumenge 3 de març si teniu entrades i, probablement, se'n farà alguna representació més.

XIRUCAIRES

L'escriptora Empar Moliner va ser a la inauguració dels nous locals del CAE, ara que l'entitat compleix quaranta anys. La popular comunicadora no es va estar de dir que, a ella, l'esplai, li va donar tot, i va defensar el català d'argot amb paraules com clenxa o –contra els arguments de Joan Coromines- xiruca que –defensa ella- ha generat substantius com xirucaire, que l'IEC hauria d'incorporar immediatament al diccionari!

ALIANÇA CATALANA

Amb els vents que bufen, Manresa no podia ser diferent. I heus aquí que, discretament, al carrer de Carrasco i Formiguera –pobre don Manuel si aixequés el cap!- els d'Aliança catalana s'han fet presents al crit de *Salvem Manresa*. De segur que només hi ha bona voluntat, però francament, esperem que no sigui necessari.

UN CAFÈ AL MUSEU DEL BARROC

En la visita oferta als mitjans de comunicació del nou i esplèndid Museu del Barroc, la guia va esplanar-se en el quadre d'Antoni Viladomat del sopar de sant Francesc i santa Clara: menjar i beure sempre ha estat necessari, fins i tots per sants, màrtirs... i visitants de museu. Potser per això, al final de la visita amb un cafè de càtering entre mans, el regidor de Turisme Joan Vila

reclamava la immediatesa, sinó d'un restaurant, almenys d'un bar que amb els seus ingressos alleugerís la càrrega econòmica del nou museu. Com que la concessió administrativa d'un servei pot ser una cosa de molts mesos, des del **Pou** modestament li suggerim que aquest estiu ho provin amb un parell de *foods tracks*. El Barroc és una estètica exigent, però les cerveses a la fresca del claustre serien un atractiu digne de tota la cort celestial.

JAUME GUBIANAS 2024

**3,5 ANYS
DE PRESÓ**
+ 4 SENSE PERMÍS

Sílvia, 27 anys · Perruquera

Va fer un avançament
antireglamentari.

Va provocar un xoc i va matar un
menor. Va donar positiu en drogues.

**4 ANYS
DE PRESÓ**
+ 3,5 SENSE PERMÍS

Lluc, 45 anys · Enginyer

Conduïa sota els efectes
de l'alcohol.

Va provocar un xoc frontal i va
matar una dona de l'altre turisme.

**3 ANYS
DE PRESÓ**
+ 3,5 SENSE PERMÍS

Jordi, 50 anys
Director d'entitat bancària

Conduïa temeràriament.
Va matar un ciclista.

**SERÀS
TU
EL
SEGÜENT?**

MUSEU DEL
BARROC
DE CATALUNYA

INAUGURACIÓ
21 de FEBRER
19h

OBERTURA
A partir del
22 de FEBRER

Museu de Manresa, plaça de Sant Ignasi

www.museudelbarroc.cat

XARXA DE MUSEUS D'ART DE CATALUNYA

